

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

Maģistra darbs

Saprātīgs termiņš kriminālprocesā kā cilvēktiesību princips

Tiesību zinātnes
Profesionālā maģistra programmas
pilna laika klātienes nodaļas
4.semestra studente
Jerana Asatrjana
ja11022
Zinātniskais vadītājs
Lekt. Mag.iur. Gunārs Kūtris

Rīga, 2017

ANOTĀCIJA

Maģistra darbā ar nosaukumu „Saprātīgs termiņš kriminālprocesā kā cilvēktiesību princips” tiks analizēta saprātīga termiņa nozīme un izpratne kriminālprocesā.

Darba mērķis ir noskaidrot saprātīga termiņa principa regulējumu likumā, to piemērošanu Latvijas tiesību sistēmā un citas valstīs. Analizēt normatīvus aktus, tiesu praksi, Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumus, lai noskaidrotu saprātīga termiņa kritērijus, ko Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir izvirzījusi valstīm.

Darba uzdevums, pirmkārt, ir noskaidrot saprātīga termiņa ievērošanas problemātiku un iemeslus, kādēļ augstākminētais princips netiek ievērots kriminālprocesā. Otrkārt, darba uzdevums ir izpētīt saprātīga termiņa pārkāpuma sekas un sniegt priekšlikumus cilvēktiesību principa ievērošanai Latvijā.

Atslēgvārdi: saprātīgs termiņš, juridiska sarežģītība, cilvēktiesību princips, kriminālprocesa pabeigšana, kompensācija.

ANNOTATION

The title of the Master's thesis is „Reasonable time in criminal proceedings as a human rights”. In this work will be analyzed the meaning and importance of the reasonable time in criminal procedure.

Goal of this project is to recognized reasonable time in criminal proceedings as a human rights of regulation by law, the application of the Latvian and other countries legal system. Analyze noramtive acts, judgments, cases of the European Court of Human rights, that to clarify the criteria for a reasonable time.

First, at work is necessary to clarify the reasonable time compliance problems and reasons, why reasonable time not respected in criminal proceedings. Second, ir necessary to explore the consequences or reasonable time and to give suggestions to the human rigths principle is respected in Latvia.

Keywords: reasonable time, juridical complexity, human rights principles, the completion of criminal proceeding, compensation,

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1.Eiropas Cilvēktiesību tiesas prasības saprātīga termiņā ievērošanā.....	7
2. Saprātīga termiņa ievērošanas problemātika Latvijā.....	17
3.Saprātīga termiņa pārkāpuma sekas.....	39
3.1 Personas atbrīvošana no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšana sakarā ar tiesību pārkāpšanu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgos termiņos.....	41
3.2 Saprātīgā termiņa pārkāpuma ietekme uz soda piemērošanu.....	47
Kopsavilkums.....	52
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	54
Pielikumi.....	58

Ievads

Lai nodrošinātu tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, personai jānodrošina no Latvijas Republikas Satvermes 92.panta izrietošas tiesības uz taisnīgu tiesu, jo tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu ir taisnīgas tiesas elements.

Kriminālprocesuālais taisnīgums uzsver taisnīguma prioritāti nevis no ļaunuma un labuma pozīcijas attiecīgi konkrētai personai, kā arī prioritāti piešķir nevis indivīda interesēm, bet publiskām, sabiedriskām interesēm, lai sasniegtu soda mērķi, tā speciālo un vispārīgo prevenciju.¹

Autore ir izvēlējusī maģistra darba tematu „Saprātīgs termiņš kā cilvēktiesību princips”. Neskatoties uz to, ka tēma ir daudz pētīta, tā ir arvien aktuāla un diskutabla, jo joprojām pastāv dažādi viedokļi par „saprātīgu laika termiņu” .

Maģistra darba mērķis ir ne tikai izpētīt iemeslus, kādēļ kriminālprocesos netiek ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā, bet arī sniegt priekšlikumus, lai risinātu pastāvošās problēmas saistībā ar kriminālprocesa ilgumu. Tāpat autore sniegs priekšlikumus, kā varētu disciplinēt procesa dalībniekus gadījumos, kad kriminālprocess tiek novilcināts.

Darba pirmajā nodaļā autore pētīs Eiropas Cilvēktiesību tiesas izvirzītās prasības valstīm saistībā ar lietu savlaicīgas izskatīšanas nodrošināšanu. Lai izkristalizētu Eiropas Cilvēktiesību tiesas izveidotos kritērijus attiecībā uz kriminālprocesa ilguma izvērtēšanu, autore analizēs tās nolēmumus.

Lai saprastu Latvijas Republikas attieksmi pret kriminālprocesa ilgumu un ar to saistīto problemātiku mūsu valstī, autore analizēs tiesu nolēmumus un Kriminālprocesa likuma regulējumu šajā jomā. Bez tam autore sniegs priekšlikumus, kādā veidā tiesas varētu labāk organizēt savu darbu un nodrošināt kriminālprocesa normālu norisi. Šajā nodaļā tāpat tiks analizēts pētījums par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses lietvedībā esošajam krimināllietām. Pētījumā ietvaros tika izanalizētas vienas tiesneses 2016.gadā izskatītās krimināllietas.

Izvērtējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru un analizējot Latvijā pastāvošās problēmas, darba trešajā nodaļā autore pētīs, kādas varētu iestāties sekas cilvēktiesību

---

¹ Rīgas apgabaltiesas nolēmums krimināllietā Nr.11815002114. Npublicēts.

pārkāpuma gadījumā. Lai saprastu, kā izpaužas pārkāpuma sekas, autore analizēs dažus tiesas nolēmumus.

Darba mērķa sasniegšanai analizēta tiesu prakse, Latvijas Republikā spēkā esošie normatīvie akti un zinātnieku un praktisko darbinieku juristu publikācijas.

Darbā izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: sistēmiskā, teleoloģiskā, salīdzināšanas un analītiskā metode.

Autore izmanto teleoloģisko metodi, lai noskaidrotu atsevišķo juridisko terminu jēgu. Salīdzinoša metode tika izmantota, lai salīdzinātu praksi Eiropas Cilvēktiesību tiesā un Latvijas tiesās tiesu praksi, kā arī salīdzinātu Latvijas Republikas likumā esošo regulējumu ar citu valstu likumiem. Analītiska metode tika izmantota, lai veiktu tiesu prakses un pētījuma rezultātu analīzi.

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prasības saprātīgā termiņā ievērošanā

Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir cilvēktiesību princips, kas ir nostiprināts starptautiskajā līmenī Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā² (turpmāk - Konvencija), kas pieņemta 1950.gadā un Latvijas Republikai ir saistoša no 1997.gada. Savukārt Latvijas Republikā šis princips ir nostiprināts Kriminālprocesa likumā³, kas nozīme, ka Latvijas Republika rūpējas par starptautiska un konstitucionāla cilvēktiesību principa ievērošanu.

Tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu izriet no tiesībām uz taisnīgu tiesu. Konvencijas 6.panta 1.punkts regulē personas tiesības uz taisnīgu procesu, proti, ka ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu vai viņam izvirzītās apsūdzības krimināllietā pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā.

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver divus aspektus – institucionālo un procedūras aspektu (piemēram, pienācīgu lietas izskatīšanu). Turklāt Konvencijas 6.pants sasaistē ar 5.pantu citastarp uzliek valstīm sevišķu pozitīvu pienākumu, saskaņā ar kuru tām jāizveido un jāsaglabā institucionālas infrostruktūras, kas nepieciešamas taisnīgas tiesas realizēšanai, kā arī jāizsludina un jāievieš tiesību normas, kas garantē, ka pati procedūra ir taisnīga un objektīva.⁴

Konvencijas 6.panta 1.punkta mērķis, saskaņā ar kuru ikvienam ir tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu, ir nodrošināt, lai persona netiktu ilgi turēta aizdomās un tiesības uz noteiktu izvirzītu apsūdzību.⁵

Runājot par lietas savlaicīgu izskatīšanas regulējumu Konvencijā, pirms uzsākt analizēt Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk ECT) nolēmumus, autore uzskata, lai labāk saprastu ECT nolēmumus pret Latviju, būtu lietderīgi nedaudz apskatīt, kā Konvencijā nostiprinātu principu regulē Latvijā.

Kriminālprocesa likuma 14.panta pirmajā daļā likumdevējs paredzējis, ka ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tas ir bez novilcināšanas. Kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību,

---

²Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejama: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> [Aplūkots 21.05.2016]

³ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2005.gada 11.maijs. Nr. 74

⁴ Latvijas Republikas Satversmes 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01.

⁵ Право на справедливое судебное разбирательство.2014. Pieejams: www.echr.coe.int

procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem.

Bez tam jēdziens „savlaicīgi” ir izteikts ģenerālklausulas veidā, jo nav noteikts konkrētās dienās, mēnešos vai gados. Nedz Konvencijā, nedz citos normatīvajos aktos „saprātīga termiņa” legālā definīcija nav sniegta. Neviens spēkā esošais normatīvais akts nenosaka, cik ilgā laikā ir jāizskata krimināllietu nepārkāpjot vairākus tiesību principus.

Termins „saprātīgs” tiek definēts kā „objektīvi noskaidrots, ņemot vērā attiecīgi spēkā esošo praksi”.⁶

Tiesības uz saprātīgo termiņu tika reglamentētas kā pamatprincips 2005.gada 1.oktobrī, kad stājies spēkā Kriminālprocesa likums. Pirms tam 1961.gadā bija pieņemts Kriminālprocesa kodekss,⁷ kurā tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā nebija nostiprināts kā pamatprincips.

Runājot par personu pamattiesībām, nevar atstāt bez ievērības tiesību uz taisnīgu tiesu regulējumu arī Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā⁸. Tieši jēdziens „aizstāvēt tiesības” nozīmē tiesības uz procesu, kuram saprātīgā laikā jānoslēdzas ar spēkā stājušos spriedumu, nevis tiesības uz neierobežoti ilgu tiesas procesu.⁹

1993.gada 1.janvārī stājas spēkā likums „Par tiesu varu”, kura 27.¹ pantā¹⁰ tika noteiktas tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Minēta panta norma paredz, ka tiesas priekšsēdētājs pirms katra kalendāra gada sākuma, sadarbojoties ar tiesas tiesnešiem, plānos un nosaka tiesas darba mērķus attiecībā uz vidējiem lietu izskatīšanas termiņiem tiesā. Savukārt lietu izskatīšanas termiņu standartu nosaka, ņemot vērā tiesas resursus un nepieciešamību nodrošināt personas tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā un ievērojot citus lietu izskatīšanas pamatprincipus.

---

⁶ Von Bar C. Clive E., Schulte – Nölke H, Principles, definitions and model rules of European Private Law: draft common frame of reference (DCFR). Munich: sellier european law publishers GmbH, 2008.p. 340.

⁷ Latvijas Kriminālprocesa kodekss: LR likums.

⁸ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis. 01.07.1993. Nr. 43.

⁹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs 2011.gads. 139.lpp.

¹⁰ Likums „Par tiesu varu”: LR likums. 1993.gada 14.janvāris.

Pirms uzsākt analizēt apstākļus, kas ietekmē saprātīga termiņa robežas kriminālprocesā, jāpievērš uzmanību tam, ka sākotnēji tiesības uz tiesu saprātīgā termiņā Eiropā ieguva pamattiesību statusu tikai 20.gadsimta vidū, kaut gan procesa ilguma ierobežojumi bija jau no romiešu tiesībām.¹¹ Analizējot tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir svarīgi apskatīt apstākļus, kas ietekmē saprātīga termiņa robežas kriminālprocesā, kas ir galvenokārt norādīti ECT nolēmumus, jo tajos tiesa vairākkārt ir norādījusi saprātīga termiņa kritērijus.

Saprātīga termiņa noteikšanai nepieciešams noteikt kriminālprocesa uzsākšanas un pabeigšanas brīdi. Kriminālprocesa uzsākšanas brīdis ir diena, kad personai tika uzrādīta apsūdzība vai persona tika aizturēta.¹²

Lai izvērtēt ECT noteiktus saprātīgā termiņa kritērijus ir nepieciešams saprast kriminālprocesa uzsākšanas brīdi. Savā nolēmumā ECT lietā Lavents pret Latviju¹³ norādīja, ka apstrīdētais process sākās datumā, kad persona pirmo reizi tika nopratināta aizdomās turētā statusā. Tāpat ECT norādīja, ka krimināllietas „saprātīga laika termiņš” sākas no datuma, kad persona tiek aizturēta, kad tai tiek uzrādīta apsūdzība vai kad tiek uzsākta pirmstiesas izmeklēšana.

Tā, piemēram, lietā Wemhoff v. Germany¹⁴ par kriminālprocesa uzsākšanas brīdi tiek uzskatīts datums, kad persona tika aizturēta un tālāk tika piemērots apcietinājums.

Jāatzīme, ka Kriminālprocesa likuma 61.panta trešā un piektā daļa nosaka, ka no brīža, kad persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, tiek iesaistīta procesuālās darbības veikšanā vai procesa virzītājs atklātībai darījis zināmu informāciju par kriminālprocesa uzsākšanu pret to, tā iegūst procesuālās tiesības uz aizstāvību un no šī brīža personai ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā.

Autore uzskata, ka runājot par kriminālprocesa pabeigšanas brīdi ir vērts apskatīt lietu Moisejevs pret Latviju¹⁵, kurā tika noteikts, ka kriminālprocess beidzas dienā, kad Augstākās

---

¹¹ Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds. 05.07.2011. Nr.27.

¹² Turpat.

¹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lavents pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 10.05.2016).

¹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Wemhoff v. Germany, pieejams HUDOC datubāzē: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57595>

¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Moisejevs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 18.05.2016).

tiesas Senāts pasludināja galīgo lēmumu, ar kuru noraidīja apsūdzētā iesniegto kāsācijas kārtībā sūdzību.

Tā piemēram, lietā *Estrih pret Latviju*¹⁶ par kriminālprocesa pabeigšanas brīdi tika uzskatīta diena, kad Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta pasludināja galīgo spriedumu.

par kriminālprocesa pabeigšanas brīdi tika uzskatīta diena, kad Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta pasludināja galīgo spriedumu.

Tādējādi, laika posms, kas ir ņemams vērā pēc ECT viedokļa ir datums, kad persona pirmo reizi tika nopratināta aizdomās turētā statusā, kad persona tiek aizturēta, kad tai tiek uzrādīta apsūdzība vai kad tiek uzsākta pirmstiesas izmeklēšana. Savukārt, par kriminālprocesa pabeigšanas brīdi tiek uzskatīta diena, kad krimināllietā tika pasludināts galīgais nolēmums.

Analizējot jautājumu par kriminālprocesa uzsākšanas un pabeigšanas brīdi, kas ir ņemams vērā pie saprātīga laika izvērtēšanas, jāpariet pie nākama svarīga jautājuma – saprātīga termiņa izvērtēšanas kritērijiem.

Ņemot vērā to, ka katra krimināllieta atšķiras ar savam niansēm, tiek izveidotie saprātīga termiņa kritēriji, pēc kuriem procesa virzītājam ir jāvadās. Līdz ar ko Kriminālprocesa likums nereglamentē konkrētu laiku, piemēram “par saprātīgu termiņu tiek uzskatīts 5 gadu termiņš”. Šāds regulējums nevar pastāvēt, jo ir pretrunā ar daudziem kriminālprocesa principiem kā tiesības uz objektīvu kriminālprocesa norisi.

Vadoties no iepriekš minētā, autore analizēs ECT nolēmumus, tādējādi izkristalizējot kritērijus, ko ECT ir izvirzījusi valstīm. Viena no ECT lietām, kas labi atspoguļo saprātīga termiņa kritērijus, ir lieta „*Lavents pret Latviju*”. Kopumā ECT ir norādījusi trīs kritērijus – lietas sarežģītība, amatpersonas rīcība un iesniedzēja uzvedība. Līdz ar ko autores ieskatā ir loģiski uzsākt ar pirmo kritēriju analīzi – lietas sarežģītību. Kas tad pēc ECT viedokļa ir lietas sarežģītība?

Lietā *Lavents pret Latviju* ECT analizējot saprātīga termiņa kritērijus ir nonākusi pie secinājuma, ka lieta *Lavents pret Latviju* pati par sevi ir sarežģīta. Lietas sarežģītība izpaužas tādējādi, ka apsūdzība attiecas uz vairākiem līdzapsūdzētajiem, īpaši liels liecinieku un

---

¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Estrih pret Latviju*. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 19.09.2017)

dokumentu skaits, kā arī inkriminētā noziegumā radītie īpašie apmēri, kas skāra simtus tūkstošu personu Latvijā.¹⁷

Lietā *Moisejevs pret Latviju* ECT norādīja, ka lietas sarežģītība nav apstrīdama, jo apsūdzība bija izvirzīta pret sešpadsmit personām par divpadsmit laupīšanas epizodēm. ECT tāpat kā lietā *Lavents pret Latviju* atzīmēja par lietas sarežģītību arī lietas apjomu, jo lietas sējumi beigās pieauga līdz pat divdesmit sējumiem.¹⁸

Lietā *Estrikh pret Latviju* par lietas sarežģītības kritērijiem ECT atzina lietas raksturu, proti, ka lieta bija septiņas apsūdzētās personas un bija apkopoti četri dažādi noziegumi.

Lietā *Svipsta pret Latviju*¹⁹ ECT norādīja, ka lieta neapšaubāmi ir sarežģīta. Lietas sarežģītība ECT izpratnē izpaužas tādējādi, ka apsūdzība tika izvirzīta pret piecām personām, līdz ar ko varas iestāžu uzdevums bija noskaidrot nodarījumu raksturu, ko katra no šīm personām bija izdarījusi. Otrais sarežģītības kritērijs šajā lietā ir izmeklēšanas gaitā iegūto pierādījumu lielais skaits. Bez tam lietā tika iegūti daudzu liecinieku liecības, uzziņas par personas izdevumiem, telefonsarunu izdrukas, ekspertīžu ziņojumi, lietiskie pierādījumi un informācija, kas tika iegūta starptautiskās tiesu sadarbības rezultātā

ECT arī lietu *Kornakovs pret Latviju*²⁰ atzina par sarežģīto lietu. Kopumā ECT norādīja trīs kritērijus, kas raksturo lietas sarežģītību. Pirmkārt, apsūdzība tika izvirzīta par divpadsmit laupīšanas epizodēm, kas ir izdarītas dažādās Latvijas vietās, kā arī par bandītismu. Otrkārt, apsūdzība tika izvirzīta pret sešpadsmit personām, līdz ar ko varas iestādēm bija jāidentificē katras persons konkrētais nodarījums. Spriedumā tika ņemts vērā arī praktiskas procesuāla un tehniska rakstura problēmas, kas var rasties šāda procesa ietvaros, kas ir ierosināts pret daudziem apsūdzētajiem. Treškārt, jāņem vērā tiesas materiālu lielasi apjoms, kas beigās pieauga līdz divdesmit sējumiem.

Otrais ECT norādītais kritērijs ir amatpersonu rīcība. Tātad, lai labāk saprastu, kā amatpersonu rīcība var novest pie iepriekš minēta pārkāpuma, autore analizēs *Lavents pret*

---

¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Lavents pret Latviju*. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 10.05.2016)

¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Moisejevs pret Latviju*. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 18.05.2016).

¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Svipsta pret Latviju*. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>. (Aplūkots 18.05.2016).

²⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Kornakovs pret Latviju*. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>. (Aplūkots 01.04.17).

Latviju. Šajā lietā ECT norādīja, kas var šos termiņus ietekmēt.²¹ Jāatzīst, ka iepazīstoties ar daudziem ECT nolēmumiem par saprātīga termiņa neievērošanu kriminālprocesā, var redzēt, ka tieši amatpersonu rīcība vai bezdarbība ir novedusi pie kriminālprocesa saprātīga termiņa pārkāpuma.

Tā, piemēram lietā Lavents pret Latviju apgabaltiesa divu gadu laikā nekas nenotika un tiesa ir noturējusi 206 tiesas sēdes. Jānorāda, ka tiesa tiešam ir pieļāvusi pārkāpumu neveicot nekādas darbības šajā laikā periodā. ECT norādīja, ka amatpersonu bezdarbība nevar tikt attaisnota ar lietas sagatavošanu vai citu iemeslu. Šajā gadījumā ir konstatējama neattaisnota procesa novilcināšana, kas nozīme, ka personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā netiek ievērotas.²²

Lietā Čistjakovs pret Latviju saistībā ar valsts institūciju rīcību ECT norādīja, ka apsūdzētais tika nodots tiesai 1997.gada 7.novembrī, taču pirmā tiesas sēde, kurā lieta tika izskatīta pēc būtības, notika tikai 2000.gada 9.novembrī, tas ir aptuveni pēc trīs gadiem. ECT atzina, ka laika posms starp šiem diviem datumiem bija bezdarbības un gaidīšanas periods, kura laikā neviena izmeklēšanas darbība netika veikta. Šajā lietā ECT atzina, ka tiesu varas iestādes nav izrādījušas pienācīgu rūpību procesa virzīšanas laikā.

ECT trešais norādītais kritērijs ir iesaistīto personu rīcība kriminālprocesa laikā. Analizējot jautājumu par iesaistīto personu rīcību kriminālprocesā jāņem vērā ne tikai amatpersonu rīcība, bet arī pašu personu un aizstāvības rīcība, kas tāpat kā amatpersonas var aizkavēt procesa norisi. Šeit autore galvenokārt vēlas runāt par apsūdzētā vai aizstāvības ar likumu nostiprināto tiesību ļaunprātīgu izmantošanu. ECT lietā Moisejevs pret Latviju norādīja, ka nevar pretstatīt ieinteresētai personai tiesības uz aizstāvību, ja vien tā nav ļaunprātīga tiesību izmantošana. Ar ļaunprātīgu tiesību izmantošanu jāsaprot apsūdzētā vai aizstāvja vairākkārt pieteiktie lūgumi par tiesas sēdes atlikšanu vai par citām izmeklēšanas darbībām, ar nolūku novilcināt tiesas izmeklēšanu.²³

Runājot par lūgumiem no aizstāvības puses, autore vēlas norādīt, ka galvenokārt ir izvērtējams aizstāvības nolūks piesakot attiecīgus lūgumus, jo bieži vien pieteiktie lūgumi nav saistīti ar nepieciešamību krimināllietas iztiesāšanā un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, bet ir saistīti ar domu novilcināt kriminālprocesi. Turklāt, jānorāda, ka grūtāk

---

²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lavents pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 10.05.201).

²² Turpat.

²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Moisejevs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 18.05.2016).

spriest par neattaisnotu lietas novilcināšanu no aizstāvības puses gadījumā, kad tiesa apmierina apsūdzētā un aizstāvja pieteiktos lūgumus, jo ar šādu savu rīcību tiesa rada savu piekrišanu par to, ka pieteiktais lūgums ir pamatots. Šeit atkal parādās amatpersonu rīcība, par ko jau tika runāts iepriekš. Par tiesas rīcību šādos gadījumos ir izteikusies ECT lietā Lavents pret Latviju, ka valdības apgalvojumi par to, ka aizstāvības lūgumi iztiesāšanas laikā bija nepamatoti, vērtējami kritiski, jo apsūdzētais desmit reizes lūdza jaunu pierādījumu izvērtēšanu, ko tiesa bija apmierinājusi, kā arī apsūdzētais iztiesāšanas laikā bija pieteicis deviņus noraidījumus un mainījis septiņus advokātus.²⁴

Autores ieskatā lietā Lavents pret Latviju valsts iestāžu rīcība bija izšķiroša, jo tiesai jāpieliek pūles, lai lieta tiktu izskatīta pēc iespējas ātrāk, jo saprātīgā termiņā neievērošana kriminālprocesā neaprobežojas tikai ar personas tiesību pārkāpšanu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, bet arī noved pie citu personu tiesību pārkāpumiem. Viens no problēmjautājumiem šajā sakarā ir apcietinājuma termiņi kriminālprocesā.

Analizējot ECT praksi būtiski ir arī apskatīt apstākli, kas jāņem vērā pie kriminālprocesa saprātīga termiņa izvērtēšanas – ECT norādījumus saistībā ar nepārvaramo varu. Šeit atkal jāpiemin lieta Lavents pret Latviju, jo sākotnēji tieši šajā lietā ECT bija norādījusi procesu kavējošus faktus, kas ir atzīstami par attaisnojošiem lietas izskatīšanas kavējuma gadījumā. ECT atbildot uz valdības paskaidrojumiem par to, ka lietas izskatīšana tika novilcināta sakarā ar iesniedzēja slimību, norādīja, ka sakarā ar iesniedzēja ievietošanu slimnīcā, pastāvēja nepārvaramas varas situācija. Šajā gadījumā ievietošana slimnīcā nevar tikt pārmesta iesniedzējam.²⁵

Turklāt lietā Moisejevs pret Latviju ECT norādīja, ka valstij ir pienākums likt valsts iestādēm un tām padotajiem subjektiem pildīt savu gribu un tās nevar aizbildināties ar savu nespēju panākt tās ievērošanu, jo ratificējot Konvenciju, valsts uzņemas objektīvu atbildību par savu iestāžu un tām padoto subjektu rīcību.²⁶

Analizējot augstākminētos izvērtēšanas kritērijus, autoresprāt būtu interesanti apskatīt valsts nostāju attiecībā uz kriminālprocesa saprātīgu termiņu un ECT noteiktajiem kritērijiem. Lietā Estrikh pret Latviju paskaidrojumā Latvijas Republika norādīja, ka apgalvojumu par Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpumu noraida. Attiecībā uz laika posmu no 1998. gada 19.

---

²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lavents pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 10.05.2016).

²⁵ Turpat.

²⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Moisejevs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/> (Aplūkots: 18.05.2016).

februāra līdz 2002. gada 11. jūnijam iesniedzējs bija aizdomās turētais sarežģītā krimināllietā. Lietas izmeklēšana un iztiesāšana bija laika ziņā ietilpīga, jo bija septiņi līdzapsūdzētie, kas sniedza pretrunīgas un maldinošas liecības. Lieta sastāvēja no četriem dažādiem noziegumiem, un to nevarēja sadalīt vairākās krimināllietās, lai iesniedzēja lietu iztiesātu atsevišķi.

Savukārt Latvijas Republika nenoliedza, ka pirmās instances tiesai bija vajadzīgi divi gadi, lai sāktu lietas iztiesāšanu, taču tā uzskata, ka aizkavēšanās nevarēja tikt attiecināta tikai uz nacionālajām varas iestādēm. Tāpat valsts lūdza ņemt vērā, ka tiesnesim ir atļauts vienlaicīgi izskatīt tikai vienu krimināllietu. Tādējādi iesniedzēja lietas izskatīšana nesākās tūlīt pēc viņa nodošanas tiesai, bet tika nozīmēta iztiesāšanai tās reģistrācijas kārtībā. Vēl jo vairāk, 2002. gada 16. maijā un 20. maijā lietas izskatīšana tiesā tika atlikta, jo tiesā neieradās vairāki liecinieki. Attiecībā uz tiesvedību apelācijas kārtībā valsts uzskata, ka laika posms no 2002. gada 11. jūnija līdz 2002. gada 21. novembrim, kad apelācijas tiesa pasludināja savu spriedumu, nevar tikt uzskatīts par pārmērīgi ilgu.

Piemēram, lietā Moisejevs pret Latviju paskaidrojumā Latvijas Republika noliedza, ka šajā lietā ir noticis 6. panta 1. punkta pārkāpums. Valsts norādīja, ka izskatāmā krimināllietā bija ļoti sarežģīta. Runa bija par īpaši smagiem noziegumiem: bandītismu un kopumā divpadsmit laupīšanas epizodēm, kas izdarītas dažādās Latvijas vietās. Turklāt lietā bija piecpadsmit apsūdzētie un lietas materiāli bija apkopoti sākotnēji piecpadsmit, vēlāk divdesmit sējumos. Tam bija nozīmīgas sekas: pirmkārt, uz ilgumu, tiesnesim sagatavojot lietu iztiesāšanai, jo tiesnesim bija jāpārbauda, vai savāktie pierādījumi bija pietiekami lietas iztiesāšanas pēc būtības uzsākšanai, un, otrkārt, attiecībā uz laiku, ko apsūdzētie un viņu aizstāvji veltīja, lai iepazītos ar lietas materiāliem, tātad kopējais laiks, ko aizstāvība veltīja, lai iepazītos ar lietas materiāliem, ilga no 1997. gada 20. jūnija līdz 1998. gada 6. augustam. Pēc šī datuma daži apsūdzētie un viņu aizstāvji, - bet nedz iesniedzējs, nedz arī viņa advokāts, - griezās prokuratūrā, iesniedzot dažāda veida procesuālos lūgumus, kuru izskatīšana arī prasīja zināmu laiku. Valsts norādīja, ka katrā ziņā valsts iestādes šādos apstākļos bija izrādījušas visu nepieciešamo rūpību, un par visiem kavējumiem procesā ir vainojams vai nu iesniedzējs, vai viņa līdzapsūdzētie.

Kas attiecas uz periodu pēc 2001. gada 25. septembra, proti, apelācijas un kasācijas procesu, Latvijas Republika norādīja, ka visi iespējamie kavējumi ir notikuši sakarā ar iesniedzēja un viņa līdzapsūdzēto rīcību, nevis valsts iestāžu rīcību.

Tā, piemēram, no 2001. gada 12. oktobra līdz 2002. gada 1. martam apsūdzētie, kas bija notiesāti pirmajā instancē, iepazīnās ar tiesas sēžu protokoliem (iesniedzējs to pabeidza 2002. gada 14. februārī). Tāpat 2002. gada 18. februārī iesniedzējs lūdza tiesnesim pievienot viņa

apsvērumus protokolam, bet ņemot vērā, ka iesniedzējs nebija apmierināts ar sava lūguma noraidīšanu, viņš iesniedza sūdzību Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātā. Šis process ilga līdz 2002. gada 19. jūnijam, kad tiesnesis beidzot bija spiests izpildīt iesniedzēja lūgumu. Pirms ikviena lēmuma pieņemšanas šādā īpašā procesā katrai no attiecīgajām tiesām bija nepieciešams aptuveni mēnesis, lai iepazītos ar lietu. Turklāt 2002. gada vasarā par lietu atbildīgais tiesnesis bija paņēmis ikgadējo atvaļinājumu, uz kuru viņam bija tiesības.

Turklāt, Latvijas Republika lietā Svispta pret Latviju norādīja, ka runājot par lietas sarežģītību, jānorāda, ka iesniedzēja tika apsūdzēta par sevišķi smaga nozieguma organizēšanu un finansēšanu un ka šo noziegumu izpildīja četras personas, kopīgi vienojoties. Valsts uzskatīja, ka iesniedzējas lieta bija sarežģīta. Tā bija arī apjomīga, lietas materiāli tika apkopoti sešpadsmit sējumos. Tādējādi nacionālām valsts iestādēm bija jāizvērtē katra līdzapsūdzētā loma un motīvs, lai konstatētu nozieguma kopējo ainu. Tām vajadzēja noprotināt katru no līdzapsūdzētajiem, veikt viņu liecību konfrontāciju, noprotināt vairākus lieciniekus par katru no apsūdzētajiem (atsevišķi liecinieki tika noprotināti vairākas reizes), izpētīt iesniedzējas dzīvesvietā un darba vietā izņemtos dokumentus un priekšmetus. Tāpat, prokuratūrai bija jāveic izmeklēšana, iesaistot Interpolu, lai noskaidrotu viņas un cietušās ceļojumu mērķi uz Vāciju, Šveici un Lihtenšteinu. No divām Latvijas bankām arī tika pieprasītas izziņas par iesniedzējas vadītā komercuzņēmuma kontu stāvokli.

Valsts savā paskaidrojumā norādīja arī uz apsūdzētās un viņa aizstāvja rīcību. Runājot par iesniedzējas rīcību, valsts norādīja, ka izmeklēšanas laikā iesniedzēja vairākas reizes mainīja savas liecības. Šāda iesniedzējas rīcība apšaubīja ticamību visam tam, ko viņa teica, un prokuratūrai vajadzēja rūpīgi pārbaudīt visas viņas liecības. Turklāt valsts atzīmēja, ka līdz ar to, ka iesniedzējas aizstāvji neieradās laikā, kad viņu klientei tika uzrādīta galīgā apsūdzība, prokuratūrai vajadzēja atlikt šo darbību. Tādējādi prokuratūra lūdza iesniedzējas apcietinājuma pagarinājumu.

Laika posmā no 2000. gada 2. jūnija līdz 26. jūlijam prokuratūra noprotināja visus apsūdzētos un divpadsmit lieciniekus. Nākošo piecpadsmit dienu laikā tika izskatīts liels skaits dokumentu un disketes, ko izņēma no iesniedzējas dzīvesvietas, kā arī tika izpētītas viņas telefonsarunu izdrukas.

Valsts norādīja, ka nacionālajām iestādēm nevar pārmest nekādu būtisku kavējumu. Visas izmeklēšanas darbības prokuratūra veica, cik vien ātri iespējams un īpaši ātri, kā to parāda lūgumu par iesniedzējas turēšanas apcietinājumā pagarināšanu motivācija, kuru prokurors iesniedza tiesām. Kas attiecas uz tiesas izmeklēšanas stadiju, tad pirmā tiesas sēde sākotnēji

tika nolikta uz 2003.gadu, tomēr Rīgas apgabaltiesa nolēma piešķirt lietai prioritāti un izskatīt to ātrāk nekā paredzēts.

Visbeidzot jānorāda Latvijas Republikas nostāju vispazīstamākajā lietā Lavents pret Latviju, kas ir izveidojusi tiesu praksi jautājumā par lietas savlaicīgu izskatīšanu. Šajā lietā valsts visvairāk atzīmēja lietas sarežģītību. Proti, valsts norādīja, ka „Bankas Baltija” lieta bija viena no vissarežģītākajām lietām visā Latvijas vēsturē. Šīs sarežģītības iemesls ir nozieguma īpašie apmēri. Bankrots, kurā iesniedzējs tika apsūdzēts, faktiski skāra aptuveni 504 000 upuru. Jebkurā gadījumā šīs sekas ietekmēja gandrīz pusi no valsts iedzīvotājiem. Savos pirmajos paskaidrojumos, kuri nosūtīti ECT, valsts uzsvēra, ka lietā bija 100 liecinieki un ka lietas materiāli apkopoti 69 sējumos. Savos papildu paskaidrojumos, valsts ir precizējusi šos skaitļus. Saskaņā ar jaunu aprēķinu valsts institūcijas ir nopratinājušas 356 lieciniekus un lietas materiāli ir ietverti 85 sējumos, kur katrs ir aptuveni 250 lappušu biezs. Visbeidzot, zaudējumi, kas radušies no inkriminētā nozieguma, tiek novērtēti vairāk nekā 204 miljonu latu vērtībā (aptuveni 350 miljoni eiro).

Tāpat Latvijas Republika uzsvēra lietas sarežģītību no juridiskā aspekta. Faktiski, tā kā „Bankas Baltija” lieta bija pirmā un vissvarīgākā šāda veida krimināllieta Latvijā, prokuroriem un tiesnešiem, kuriem nebija nekādas pieredzes šādās lietās, bija jāvelta daudz laika banku tiesību studijām. Tāpat citu valstu pieredze liecina, ka noziegumu, kas izdarīti banku un finanšu sfērā, izmeklēšana visbiežāk ir ļoti sarežģīta un prasa daudz laika.

Analizējot ECT nolēmumus un Latvijas Republikas paskaidrojumus par lietas izskatīšanas termiņiem, jānonāk pie secinājuma, ka valstīm jāņem vērā iepriekš minētus ECT izveidotus kritērijus. Tātad lietas sarežģītība izpaužās kā izdarītā nozieguma radītās sekas, lietas raksturs, apsūdzēto personu skaits, liels liecinieku un dokumentu skaits.

Savukārt amatpersonu rīcība parasti šajā jautājuma ietvaros izpaužās kā bezdarbība un nespēja organizēt savu darbu, lai novilcināt krimināllietas izskatīšanu.

Visbeidzot runājot par apsūdzētā un aizstāvja uzvedību jānorāda, ka tiesai pirms aizstāvības lūguma apmierināšanas jāizvērtē, vai pieteiktais lūgums ir pamatots un saskaņā ar apsūdzētā interesēm.

2. Saprātīga termiņa ievērošanas problemātika Latvijā

Iepriekšējā sadaļā tika runāts par saprātīga termiņa izpratni un prasībām, ko ECT ir izvirzījusi jautājumā par saprātīga termiņa ievērošanu. Šajā sadaļā autore veltīs uzmanību problemātikai, kas ir saistīta ar saprātīga termiņa ievērošanu Latvijā.

Kriminālprocesa termiņa saprātīgums vērtējams ņemot vērā visu kriminālprocesa ilgumu, tas ir laiku pirmstiesas kriminālprocesā – policijā un prokuratūrā, un visās tiesu instancēs. No personu tiesībām uz kriminālprocesu pabeigšanu saprātīgā termiņā izriet citas cilvēktiesības, kas nav mazāk svarīgas par Kriminālprocesa likuma 14.pantā paredzētajām tiesībām.

Savukārt kriminālprocesa ilguma neievērošanas rezultātā var iestāties kriminālprocesa noilgums, kas ir cieši saistīts ar tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tomēr šajā gadījumā konstatējot noilguma iestāšanos, kriminālprocess ir jāizbeidz. Līdz ar ko kriminālprocesa ilgumam ir jābūt saprātīgam atbilstoši izdarītajam noziedzīgam nodarījumam un lietas apstākļiem. Protams, konstatējot kriminālprocesa noilgumu, kriminālprocesu ir jāizbeidz nekonstatējot tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, jo noilgums konstatējams atbilstoši noziedzīga nodarījuma klasifikācijai. Šeit autore ir pieminējusi kriminālprocesa noilgumu tādēļ, ka tieši kriminālprocesa novilcināšana noved pie tā, ka iestājas kriminālprocesa noilgums, līdz ar ko ir ļoti svarīgi ievērot lietas izskatīšanas termiņus.

Lai nodrošinātu tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ievērošanu likumdevējs Kriminālprocesa likuma 14.panta izpratnē ir atsevišķi paredzējis kriminālprocesu veidus, kas ir uzskatāmas par prioritāriem salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesiem. Tādējādi, tiesa pieturoties pie minētā panta noteikumiem var organizēt savu darbu tā, lai kriminālprocesiem, kas ir atrunāti pantā, būtu priekšrocība attiecībā uz citiem kriminālprocesiem. Tātad, Kriminālprocesa likuma 14.panta trešā un ceturtnā daļa paredz, ka kriminālprocesam, kurā piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis vai kurā iesaistīta speciāli aizsargājama persona, vai kurā apsūdzēta valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesiem.

Ar grozījumiem, kas tika pieņemti 2014.gada 29.maijā, Kriminālprocesa likuma 14.pants tika papildināts ar vēl vienu prioritāru kriminālprocesa veidu – procesu par valsts amatpersonu, kura ieņem atbildīgu stāvokli, kā arī Kriminālprocesa likuma 14.panta ceturtnā daļa tika papildināta, ar noteikumu, ka kriminālprocesam par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību, ko nodarījusi persona, no kuras nepilngadīgais cietušais ir materiāli vai citādi

atkarīgs, vai par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību vai dzimumneaizskaramību, kurā cietušais ir nepilngadīgs, saprātīga termiņa nodrošināšana ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem, kuros cietušie ir pilngadīgas personas. Kriminālprocesam pret nepilngadīgu personu saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem pret pilngadīgu personu.

Stājoties spēkā grozījumiem Kriminālprocesa likuma 14.pantā saistībā ar prioritāriem procesiem par amatpersonu, ir izveidojušas diskusijas par to, ko patiesībā nozīme grozījumi. Dr. Iur. A.Judins²⁷ norādījis, ka grozījumi neatzīst valsts amatpersonas par mazaizsargātām un nepiešķir tām privilēģijas, kā arī neļauj vilcināt citus kriminālprocesus, aizbildinoties ar darbu amatpersonu kriminālprocesos. Tomēr pretī šīm viedoklim rodas jautājums, kāpēc noziedzīgā nodarījumā apsūdzētajam, amatpersonai, būtu jāgarantē lielāks tiesību apjoms nekā cilvēkam, kuram šāda statusa nav?²⁸

Atbilde uz iepriekš minēto jautājumu varētu būt tāda, ka grozījumi par prioritāriem procesiem par amatpersonu ir izdarīti, ņemot vērā sabiedrības ieinteresētību, lai pēc iespējas ātrāk izbeigtos situācija, ka amatpersona, kurai atsevišķos gadījumos pat saglabājas tiesības lemt sabiedrībai svarīgus jautājumus, atrodas apsūdzētā statusā. Ilgstoša nenoteiktība, kad apsūdzētā amatpersona nav nedz attaisnota, nedz notiesāta grauj valsts pārvaldes, tiesu varas, pašvaldību autoritāti, mazina cilvēku uzticamību valstij, tiesiskumam un kultivē sabiedrībā nihilismu.²⁹

Darba autore rakstīšanas laikā ir analizējusi dažādus tiesību zinātnieku viedokļus par prioritāriem procesiem par amatpersonu un nonākusi pie secinājumā, ka šis jautājums ir diskutābils, tomēr autore viennozīmīgi uzskata, ka šādiem kriminālprocesiem jābūt par prioritāriem, it īpaši, ja amatpersonai ir piemērots drošības līdzeklis - aizliegums ieņemt noteiktu amatu. Kamēr kriminālprocesā notiks izmeklēšana, pēc tam iespējams tiesas izmeklēšana, amatpersona nevarēs turpināt pildīt savus amata pienākumus. Protams, kamēr nav stājies spēkā notiesājošs spriedums, neviena persona nevar tikt uzskatīta par vainīgu, bet piemērotais drošības līdzeklis pirms šāds sprieduma pieņemšanas ierobežo personas tiesības.

---

²⁷ Judins A., Paziņojums par grozījumiem Kriminālprocesa likumā. 25.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/viedokli/263880-pazinojums-par-grozijumiem-kriminalprocesa-likuma/>

²⁸ Strada –Rozenberga K., Privilēģija amatpersonām kriminālprocesā – bezatbildība vai nozēlojama nezināšana? Jurista Vārds. 02.06.2014.

²⁹ Judins A., Paziņojums par grozījumiem Kriminālprocesa likumā. 25.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/viedokli/263880-pazinojums-par-grozijumiem-kriminalprocesa-likuma/>

Prioritāru kriminālprocesu par amatpersonu, kurā amatpersonai ir piemērots drošības līdzeklis – aizliegums ieņemt noteiktu amatu, varētu salīdzināt ar kriminālprocesu, kurā apsūdzētajam ir piemērots apcietinājums. Protams, šajā gadījumā amatpersonai nav ierobežota brīvība, bet ir ierobežotas tiesības turpmāk ieņemt amatu.

Jānorāda, ka šāds kriminālprocess var būt prioritārs tikai gadījumā, kad amatpersona ieņem atbildīgu stāvokli, kas nozīme, ka jebkurš kriminālprocess pret amatpersonu nevar būt prirotārs, jo ir jāizvērtē, vai amatpersona ieņem atbildīgu stāvokli. Tāpat, jāatzīme, ka praksē šādi kriminālprocesi pret amatpersonām, kas ieņem atbildīgu stāvokli, nav daudz, līdz ar ko nevar traucēt citu kriminālprocesa izskatīšanu. Autore uzskata, ka šāds prioritārs kriminālprocess nekādā gadījumā nevar būt prioritārs tikai cilvēka statusa dēļ, jo tas ir nopietns cilvēktiesību pārkāpums, bet varētu būt saistīts ar amatpersonu karjeras apdraudējumu.

Kriminālprocesa likuma projekta anotācijā ir norādīts, ka Kriminālprocesa likuma mērķis ir novērst pieaugošo neizlemto lietu uzkrājumu pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs un tiesās, saīsināt ilgstošus tiesvedības procesus, kā arī samazināt pamatu sūdzībām par cilvēka tiesību aizskārumiem. Tāpat ir norādītas nepieciešamas prasības, lai sasniegtu mērķis, kā procedūras vienkāršošana un paātrināšana. Bez tam personas ilgstoša kriminālvajāšana, jo vairāk, ar turēšanu nebrīvē bez notiesājoša sprieduma, ir nopietns cilvēktiesību ierobežojums.³⁰

Saistībā ar Kriminālprocesa likuma projekta anotācijā norādīto, par sūdzības pamata samazināšanu, jāpiemin Latvijas pārstāves starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās Kristīnes Līces norādītais, ka laikā, kad bija vecais Kriminālprocesa kodekss, pirms gadiem desmit, bija ļoti daudz sūdzību par ilgajiem kriminālprocesa termiņiem un nepamatotu apcietinājuma piemērošanu. Līdz ar Kriminālprocesa likuma pieņemšanu situācija ir mainījies.³¹ Protams, ne visas iesniegtās sūdzības Eiropas Cilvēktiesību tiesā tika apmierinātas, līdz ar ko galvenais rādītājs ir nevis sūdzību skaits, bet ECT prakse lietās, kad tika konstatēts, ka valsts ir pārkāpusi personu tiesības.

Ievērojot to, ka praksē pastāv problēmas tiesības uz krimināllietas savlaicīgu izskatīšanu un lietas izskatīšanas atlikšanas institūta līdzsvarošanai, autore uzskata, ka derētu apskatīt Kriminālprocesa likuma regulējumu attiecībā uz lietas izskatīšanas atlikšanu, jo vairākas

---

³⁰ www.saeima.lv Kriminālprocesa likuma anotācija

³¹ Latvijas pārstāves Kristīnes Līces intervija: ECT arvien rētāk Latvijā saskata sistēmiskas cilvēktiesību problēmas
Pieejams: <http://www.leta.lv/es/item/13378F38-5FA1-BB77-1DB9-A008F1270B01/jaunumi:interview/>
(aplūkots 17.02.2017)

atliktas tiesas sēdes aizkāve kriminālprocesa norisi. Tādēļ ir lietderīgi apskatīties tiesas sēdes atlikšanas iemeslus.

Viens no lietas izskatīšanas atlikšanas iemesliem ir procesa dalībnieku neierašanās uz tiesas sēdēm. Autore piedāvā apskatīt, kādu regulējumu šādos gadījumos ir paredzējis likumdevējs. Gadījumi, kad tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu, ir norādīti Kriminālprocesa likuma 477.pantā. Saskaņā ar šī panta pirmo daļu tiesa atliek lietas izskatīšanu uz noteiktu laiku, ja krimināllietu nav iespējams iztiesāt sakarā ar to, ka uz tiesas sēdi nav ieradusies kāda uz to izsauktā persona. Tiesas sēde ir atliekama, ja tiesa, atklājot tiesas sēdi, konstatē procesa dalībnieka neierašanos uz tiesas sēdi.

Lietas izskatīšana ir atliekama, ja uz tiesas sēdi nav ieradies apsūdzētais, jo saskaņā ar Kriminālprocesa likuma regulējumu apsūdzētā piedalīšanās tiesas sēdē ir obligāta. Tiesas sēde var tikt atlikta arī cietušā neierašanās dēļ, ja tiesas izmeklēšanā notiek pierādījumu pārbaude. Ja tiesas izmeklēšana notiek bez pierādījumu pārbaudes izdarīšanas, tad cietušajam ir tiesības piedalīties tiesas sēdē, bet pierādījumu pārbaudes izdarīšanas gadījumā cietušajam ir pienākums ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma, ko bieži vien cietušie nedara. Pienākums ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma uz tiesas sēdi attiecas arī uz lieciniekiem.

Runājot par apsūdzētā piedalīšanos tiesas sēdē jāpiemin Kriminālprocesa likuma 464.pantu, kas noteic, ka krimināllietu par kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu tiesa var iztiesāt bez apsūdzētā piedalīšanās, ja apsūdzētais atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neierodas uz tiesas sēdi vai ir iesniedzis tiesai lūgumu par krimināllietas iztiesāšanu bez viņa piedalīšanās. Ievērojot iepriekš minēto rodas jautājums, kādos gadījumos tiesa atzīst apsūdzētā neierašanos par attaisnojošu un kādos gadījumos par neattaisnojošu? Šādos apstākļos atzīstams, ka „attaisnojošs iemesls” ir atklātais juridiskais jēdziens un vienīgi no tā papildīšanas ar saturu ir atkarīga kriminālprocesa norise, līdz ar ko jautājums par attaisnojošu vai neattaisnojošu neierašanos paliek tiesas ziņā.

Tiesu praksē ir nostiprinājies viedoklis, ka par procesa dalībnieku neierašanās attaisnojošu iemeslu tiek atzīti iemesli, kas liedza procesa dalībniekam neatkarīgi no viņa gribas ierasties uz tiesas sēdi. Tā, piemēram, procesa dalībnieka veselības stāvoklis varētu tikt atzīts par attaisnojošu iemeslu viņa neierašanai uz tiesas sēdi, līdz ar ko šādā gadījumā tiesas sēdes atlikšana un procesa dalībnieka prombūtne ir attaisnojama gadījumā, ja procesa dalībnieks iesniedzis tiesai atbilstošu dokumentu no ārsta – darbnespējas lapu, kurai ir pievienots izraksts

no stacionārā pacienta/ambulatorā pacienta kartes³², kurā ir atzīmēts, kāds režīms ir noteikts pacientam. Tā, piemēram, gultas režīms tiesu praksē ir atzīts par attaisnojošu neierašanās iemeslu, jo personas veselības stāvokļa dēļ nevar ierasties uz tiesas sēdi.

Šeit jāpiebilst, ka tiesu praksē ir pietiekami daudz krimināllietu, kurās procesa dalībnieks (biežāk apsūdzētā persona) atkārtoti neierodas uz tiesas sēdēm, iesniedzot darbnespējas lapas, līdz ar ko tiesas sēdes tiek atliktas. Dažreiz tiesas izmeklēšanas laikā tiesa pieņem lēmumu par tiesu medicīniskās ekspertīzes noteikšanu, lai noskaidrotu, vai apsūdzētā veselības stāvoklis ļauj apsūdzētajam piedalīties tiesas sēdē. Tātad ekspertīzes noteikšanas priekšnoteikums ir apsūdzētā ilgstoša slimība, kādēļ apsūdzētais vairākas reizes neierodas uz tiesas sēdēm.

Kriminālprocesa likuma 194.pants noteic, ka ekspertīzi nosaka gadījumos, kad kriminālprocesam nozīmīgu jautājumu noskaidrošanai nepieciešams veikt pētījumu, kurā izmantojamas speciālas zināšanas kādā zinātnes, tehnikas, mākslas vai amatniecības nozarē. Šāda tiesneša rīcība saskan ar kriminālprocesa saprātīga termiņa principu, kā arī ievieš skaidrību par turpmāku kriminālprocesa gaitu. Tiesa nosakot apsūdzētai personai tiesu medicīnisko ekspertīzi, uzdod ekspertam konkrētus jautājumus, lai noskaidrotu apsūdzētā veselības stāvokli.

Tā, piemēram, krimināllietā Nr.11519014712 prokurore pieteica lūgumu nozīmēt tiesu medicīnisko ekspertīzi apsūdzētās veselības stāvokļa noteikšanai, lai noskaidrotu, vai apsūdzētā sava veselības stāvokļa dēļ var piedalīties tiesas sēdē. Ņemot vērā to, ka tiesas rīcībā nebija ziņas par to, vai apsūdzētās saslimšana ir atzīstama par smagu, kā arī nav zināms, vai saslimšana ilgstoši liegs viņai piedalīties tiesas sēdē, savukārt, lai to konstatētu, ir nepieciešamas speciālas zināšanas, tiesa nozīmēja apsūdzētajai tiesu medicīnisko ekspertīzi apsūdzētās veselības stāvokļa noteikšanai.³³

Autore uzskata, ka šāda tiesas rīcība ir pamatota, jo pieņemot lēmumu par tiesu medicīniskās ekspertīzes noteikšanu, tiek novērstas neskaidrības par apsūdzētās spēju piedalīties tiesas sēdē. Protams, šāds lēmums nebūtu pieņemams pēc pirmās vai otrās neierašanās reizes, jo nav pamata uzskatīt, ka apsūdzētās saslimšana ir atzīstama par smagu un ilgstošu. Iepriekš minētajā krimināllietā apsūdzētā nebija ieradies uz četrām tiesas sēdēm, līdz ar ko tiesas rīcība ir pamatota.

---

³² Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.152 „Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība” 20.¹punkts.

³³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 11519014712. Npublicēts.

Bez tam jānorāda, ka gadījumos, kad apsūdzētā persona ilgstoši slimo un tiesai ir radušs šaubas par izsniegto darbnespējas lapu un izrakstu no stacionārā pacienta/ambulatorā pacienta kartes, tiesa izprasa no ārsta sīkāku informāciju par pacienta veselības stāvokli un, vai veselības stāvoklis bija šķērslis piedalīšanai tiesas sēdē.

Autore vēlas norādīt, ka vēl viens kriminālprocesa aizkāvējošais faktors ir kriminālprocesa apturēšana. Procesa virzītājs pamatojoties uz lietas apstākļiem var pieņemt lēmumu par kriminālprocesa apturēšanu gan pirmstiesas procesā, gan tiesas izmeklēšanā.

Piemēram, viens no kriminālprocesa apturēšanas iemesliem ir noteikts Kriminālprocesa likuma 479.panta pirmajā daļā, kas noteic, ja apsūdzētais ir saslimis ar psihiskiem traucējumiem vai citu smagu slimību un ilgstoši nevarēs piedalīties tiesas sēdē, tiesa kriminālprocesu aptur līdz laikam, kad apsūdzētais izveseļosies. Savukārt pirmstiesas procesā kriminālprocesa apturēšanu regulē Kriminālprocesa likuma 409.pants.

Runājot par apsūdzētā neierašanos uz tiesas sēdēm, autoresprāt lietderīgi arī apskatīt likuma regulējumu, kad uz tiesas sēdi neattaisnojošu iemeslu dēļ neierodas aizstāvis. Šajā gadījumā Kriminālprocesa likuma 467.panta pirmā daļa nosaka, ka tiesas sēde ir jāatliek un par aizstāvja neierašanos paziņo Latvijas zvērinātu advokātu padomei. Šis regulējums attiecas uz gadījumiem, kad aizstāvis nepaziņo tiesai par neierašanās iemesliem un nav lūdzis tiesas sēdi atlikt. Praksē parasti par to paziņo, nosūtot tiesai iesniegumu par neierašanās iemesliem. Ja aizstāvim nav iespēju līdz tiesas sēdes uzsākšanai nosūtīt iesniegumu, tad aizstāvim vismaz telefoniski būtu jāsazinās ar tiesas sastāvu, paziņojot, ka nevarēs ierasties uz tiesas sēdi, un norādot neierašanos iemeslus. Šajā gadījumā tiesas sēde tiek atlikta un jautājums par aizstāvja neierašanos paliek par atklātu līdz brīdim, kad aizstāvis iesniegs attaisnojošus dokumentus.

Tiesības uz advokāta palīdzību ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanas instrumentiem, šo tiesību nepamatota ierobežošana ir pretrunā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.panta pirmajā daļā, Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā, Kriminālprocesa likuma 15.pantā nostiprināto pamatprincipu – tiesībām uz taisnīgu tiesu.³⁴

Kriminālprocesa likuma 20.panta pirmā daļa noteic, ka katrai personai, pret kuru izteikts pieņēmums vai apgalvojums, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir tiesības uz aizstāvību,

---

³⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014.gada 20.marta lēmums lietā nr. SKK-110/2014. (Aplūkots 18.04.2017).

tas ir, tiesības zināt, kāda nodarījuma izdarīšanā to tur aizdomās vai apsūdz, un izvēlēties savu aizstāvības pozīciju.

Kriminālprocesa likuma 20.panta otrā daļa paredz, ka tiesības uz aizstāvību persona var īstenot pati vai uzaicinot par aizstāvi pēc savas izvēles personu, kura saskaņā ar Kriminālprocesa likumu var būt aizstāvis. Līdz ar ko šajā gadījumā autore vēlas norādīt, ka iespēju mainīt advokātu gadījumā, ja advokāts nevar piedalīties tiesas sēdē ievērojot kriminālprocesa saprātīgu termiņu, var izmantot vienīgi gadījumā, kad pats apsūdzētais tam piekriš. Jānorāda, ka šādi gadījumi praksē pastāv reti, bet tomēr ir gadījumi, kad tiesa uzaicina valsts nodrošinātu aizstāvi, ja apsūdzētā aizstāvis, ar kuru viņam ir noslēgtas vienošanās, ir aizņemts un nevar piedalīties nozīmētajā tiesas sēdēs datumā. Autoresprāt, šajā gadījumā vēlme izskatīt lietu saprātīgos termiņos, var aizskārt personas tiesības uz aizstāvību.

Turklāt, Kriminālprocesa likuma 468.panta trešajā daļā aizstāvim, kas no jauna iestājas krimināllietā, tiesa dod laiku sagatavoties aizstāvības īstenošanai. Praksē nav bieži gadījumi, kad šis aizstāvja tiesības tiek izmantotas ļaunprātīgi. Tā, piemēram, praksē ir gadījumi, kad apsūdzētais noslēdz vienošanos ar advokātu dažas dienas pirms tiesas sēdes. Tādējādi, aizstāvis, ierodoties uz tiesas sēdi, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 468.panta trešās daļas pamata var lūgt tiesu dot laiku, lai iepazītos ar krimināllietas materiāliem. Šāda aizstāvības pozīcija ir saprotama, jo tāda veidā var panākt tiesas sēdes atlikšanu, ko šajā gadījumā paredz likums. Protams, ne visos gadījumos tas tiek darīts nolūka novilcināt kriminālprocesu, tomēr tiesai ir jāvērtē procesa dalībnieku uzvedība kopumā. Ļaunprātības konstatēšanas gadījumā, tiesai būtu jāpiemēro procesa dalībnieku disciplinējošas sankcijas, piemēram, izteikt brīdinājumu.

Tāpat, Kriminālprocesa likuma 468.panta ceturtnā daļa noteic, ka aizstāvis, kas no jauna iestājas krimināllietā, var lūgt tiesu atkārtoti noklausīties liecinieka un cietušā liecības vai eksperta atzinumu, kā arī veikt citas procesuālās darbības. Jāpiebilst, ka šādam lūgumam jābūt motivētam, jo apsūdzētais var vairākas reizes mainīt aizstāvjus, un katrs jaunais aizstāvis iestājoties lietā var apgalvot, ka viņam ir nepieciešams nopratināt lieciniekus vai cietušos, kas jau ir pratināti tiesas izmeklēšanā. Šāds lūgums tiek pamatots ar to, ka aizstāvim ir tiesības uzdot jautājumus iepriekš nopratinātai personai, aizstāvības realizēšanai.

Ņemot vērā, ka tiesas sēdes tiek fiksētas tiesas sēdes protokolā, tāpat tiesas sēdes gaitu fiksē ar tehniskiem līdzekļiem. Līdz ar ko aizstāvim ir tiesības iepazīties ar tiesas sēžu protokoliem, kur ir fiksētas personu agrāk sniegtās liecības. Tādējādi, aizstāvja pieteiktais lūgums varētu tikt uzskatīts par motivētu lūgumu gadījumā, kad aizstāvis vēlas uzdot personai

jautājumus, kas iepriekš tiesas izmeklēšanā netika uzdoti. Šāds lūgums būtu saprotams un apmierināms.

Pieminot par procesuālas sankcijas piemērošanu par procesa dalībnieku apzinātu lietas novilcināšanu, atsevišķas analīzes vērts autores ieskatā ir jautājums par to, kādas procesuālas sankcijas paredz Kriminālprocesa likums. Pirms uzskaitīt procesuālas sankcijas veidus, nepieciešams izprast tos piemērošanas pamatus, jo tie ir saistīti ar kriminālprocesa saprātīgiem termiņiem. Tātad, Kriminālprocesa likuma 289.panta pirmā daļa nosaka, ka kriminālprocesā iesaistītai personai var piemērot procesuālo sankciju par:

- likumā paredzēto un procesa virzītāja noteikto procesuālo pienākumu nepildīšanu;
- procesuālas norises traucēšanu;
- atkārtotu neierašanos pēc procesa virzītāja uzaicinājuma bez attaisnojoša iemesla;
- nepaziņošanu par nespēju ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma, ja tāda iespēja bija;
- kavēšanu kriminālprocesā iesaistītajai personai izpildīt savu procesuālo pienākumu.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 290.pantā ir paredzēti procesuālo sankciju veidi, tas ir, brīdinājumu, piespiedu naudu un izraidīšanu no tiesas sēžu zāles.

Visbiežāk piemērojamaid piespiedu līdzeklis ir piespiedu atvešana un procesuāla sankcija - piespiedu nauda. Piespiedu atvešanas piemērošanu regulē Kriminālprocesa likuma 250.pants norādot, ka piespiedu atvešana var piemērot, lai nodrošinātu personas piedalīšanos procesuālajā darbībā, ja tā bez attaisnojoša iemesla neierodas pēc procesa virzītāja aicinājuma.

Kriminālprocesa likums reglamentē procesuālas sankcijas, kuras ir paredzētas, lai disciplinētu procesa dalībniekus un lieciniekus. Praksē par efektīvāku procesuālu sankciju var uzskatīt piespiedu naudu tādēļ, ka pēc tas piemērošanas sodīta persona sazinās ar tiesu un paskaidro par savu neierašanos, tāpat ar piespiedu naudu sodītajai personai ir tiesības iesniegt lūgumu par atbrīvošanu no piespiedu naudas vai par tās apmēra samazināšanu.

Autore piedāvā apskatīt statistikas datus no Tiesu informatīvas sistēmas³⁵ par piespiedu atvešanas un apcietinājuma piemērošanu, savukārt nezināmu iemeslu dēļ dati par piespiedu

---

³⁵ Dati no Tiesu informastīvas sistēmas. Skatīt pielikumu Nr.2.

naudas piemērošanu Tiesu informatīva sistēmā nav iekļauti. Piemēram, 2006.gadā tika pieņemti 29 lēmumi par piespiedu atvešanu un 43 lēmumi par apcietinājuma piemērošanu. 2009.gadā tika pieņemti 136 lēmumi par piespiedu atvešanu un 56 lēmumi par apcietinājuma piemērošanu. 2012.gadā tika pieņemti 207 lēmumi par piespiedu atvešanu un 127 lēmumi par par apcietinājuma piemērošanu. 2014.gadā tika pieņemti 254 lēmumi par piespiedu atvešanu un 72 lēmumi par apcietinājuma piemērošanu. 2016.gadā tika pieņemti 355 lēmumi par piespiedu atvešanu un 63 lēmumi pat apcietinājuma piemērošanu. Tādējādi var redzēt, ka tiesa aktīvāk piemēro likumā paredzētus piespiedu līdzekļus un drošības līdzekli – apcietinājumu. Autore uzskata, ka šāda veidā tiesa varētu disciplinēt apsūdzētos, cietušos un liecinikus pieņemot lēmumu par piespiedu atvešanu.

Ņemot vērā augstāk minēto, autore uzskata, ka tiesai būtu aktīvāk jāpiemēro likumā paredzētus piespiedu līdzekļus un procesuālas sankcijas, lai disciplinētu procesa dalībniekus pildīt savus pienākumus un cienīt tiesu, tādējādi nodrošināt personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā.

Viens no kriminālprocesa iztiesāšanas interesantiem gadījumiem ir tiesas izmeklēšanas atsākšana no jauna, jo tas padara tiesas izmeklēšanas laiku par ilgāku.

Kriminālprocesa likuma 509.panta pirmajā daļā ir paredzēti gadījumi, kad tiesas izmeklēšana tiek atjaunota, proti, ja tiesas debatēs to dalībnieki savās runās vai apsūdzētais pēdējā vārdā sniedz ziņas par jauniem apstākļiem, kam ir svarīga nozīme lietā, vai atsaucas uz tiesas sēdē nepārbaudītiem pierādījumiem, kas attiecas uz lietu, tiesa pēc savas iniciatīvas pieņem lēmumu par tiesas izmeklēšanas atsākšanu un izdara tiesas izmeklēšanu. Turklāt, jānorāda, ka likumdevējs nav ierobežojis tiesas izmeklēšanas atsākšanas skaitu, līdz ar ko viena tiesvedības laikā izmeklēšanā var tikt atsākta vairākas reizes, saistībā ar ziņām par jauniem apstākļiem.

Par jaunatklātiem apstākļiem praksē visbiežāk ir liecinieku uzaicināšana, kurš varētu sniegt liecības par jauniem apstākļiem krimināllietā, kas netika pārbaudīti tiesas izmeklēšanas laikā vai liecinieku uzaicināšana, kuru tiesas izmeklēšanas laikā nebija iespējams noprotināt, sakarā ar izvairīšanos no ierašanās tiesā, bet pēc tiesas izmeklēšanas pabeigšanas ir zināma liecinieka atrašanas vieta. Visbiežāk liecinieku atrašanas vietā ir ieslodzījuma vieta. Neskatoties uz to, ka Kriminālprocesa likuma 501.panta 4.punkts paredz, ka jebkuras personas konkrētajā kriminālprocesā agrāk sniegtu liecību var nolasīt vai atskaņot tiesā, ja liecības sniedzējs izvairās no ierašanās tiesas sēdē, pastāvot iespējai noprotināt liecinieku, kuras liecības ir nolasītas pamatojoties uz iepriekš minēto pantu, tiesai ir jāuzklausā liecinieku liecības tiesas sēdē kā to

paredz Kriminālprocesa likuma 15.pantā kriminālprocesa pamatprincips – tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā.

Tāpat, tiesas izmeklēšanas atsākšanas iemesls varētu būt procesa dalībnieku lūgums iesniegt pierādījumus vai izprasīt tiesas izmeklēšanai svarīgus dokumentus. Šajā gadījumā apmierinot šādus lūgumus par tiesas izmeklēšanas atsākšanu ir jāizvērtē, vai tiem ir svarīga nozīme lietā. Pirms lūguma apmierināšanas tiesai būtu jāizvērtē, vai lūgums ir pamatots, jo kā jau iepriekšējā nodaļā tika minēts, ECT lietā Lavents pret Latviju ir norādījusi, ka nav pamata uzskatīt, ka apsūdzētā un aizstāvja pieteiktie lūgumi ir nepamatoti, vēl jo vairāk ar nodomu novilcināt kriminālprocesu, jo tiesa ir apmierinājusi pieteiktus lūgumus.

Izanalizējot jautājumu par kriminālprocesu kāvējošiem iemesliem, jāpāriet pie nākama jautājuma, kā varētu uzlabot darbu tiesu sistēmā. Ņemot vērā tiesnešus lielo slodzi, autore uzskata, ka pirmstiesas izmeklēšanu varētu pabeigt ne tikai nododot krimināllietu tiesai vispārējā kārtībā, bet iespējamības gadījumos piemērot citus pirmstiesas izmeklēšanas pabeigšanas veidus. Tādējādi, pabeidzot kriminālprocesu noslēdzot vienošanos, tiesa izskatīs krimināllietu rakstveida procesā, kas atvieglotu tiesneša darbu. Šāda gadījumā kriminālprocess tiktu izskatīts ievērojot saprātīgus termiņus.

Pie šādiem apstākļiem, lai nodrošinātu kriminālprocesa saprātīgus termiņus, nododot krimināllietu tiesai iespējams pabeigt pirmstiesas kriminālprocesu noslēdzot vienošanos. Kriminālprocesa likuma 433.pants paredz iespēju noslēgt vienošanos, ja prokurors pēc savas paša, apsūdzētā un viņa aizstāvja iniciatīvas var slēgt vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, ja ir noskaidroti apstākļi, kas attiecas uz pierādīšanas priekšmetu, un apsūdzētais piekrīt viņam inkriminētā nodarījuma apjomam, kvalifikācijai, radītā kaitējuma novērtējumam un vienošanas procesa piemērošanai.

Ja persona ir izdarījusi kriminālpārkāpumu, mazāk smagu vai smagu noziegumu procesa virzītājs var piemērot neatliekamības kārtību. Neatliekamības kārtības piemērošanas kārtības kritērijus nosaka Kriminālprocesa likuma 424.pants, tas ir, ja noskaidrota persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, jo tā pārsteigta noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī vai tūlīt pēc tā izdarīšanas. Tāpat neatliekamības kārtība ir piemērojama, ja izmeklēšanu tai noteiktajā apjomā iespējams pabeigt piecās darba dienās.

Kriminālprocesa likuma 428.pants noteic, ka procesa virzītājs izmeklēšanu var veikt saīsinātajā procesā, ja ir noskaidrota persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un izmeklēšanu iespējams pabeigt 10 darba dienu laikā.

Autore uzskata, ka gadījumos, kad Kriminālprocesa likums atļauj pabeigt kriminālprocesu piemērojot vienu no iepriekš minētajiem kriminālprocesa pabeigšanas veidiem, var panākt ne tikai tiesas noslodzes atvieglošanu, bet arī panākt taisnīgu krimināltiesisku attiecību noregulējumu īsa laika periodā.

Turklāt, jāpiemin arī Kriminālprocesa likumā noteiktu krimināllietas iztiesāšanas uzsākšanas laiku. Kriminālprocesa likuma 488.panta otrā daļa noteica, ka krimināllietas iztiesāšanu tiesa uzsāk, cik drīz vien iespējams. Taču minēta panta trešā un ceturtā daļa paredz, ja apsūdzētajam piemērots drošības līdzeklis, kas ir saistīts ar brīvības atņemšanu, krimināllietas iztiesāšanu uzsāk ne vēlāk kā četru nedēļu laikā pēc tās saņemšanas, bet, ja nepilngadīgajam apsūdzētajam ir piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, tad krimināllietas iztiesāšanu uzsāk ne vēlāk kā trīs nedēļu laikā pēc tās saņemšanas. Līdz ar ko tiesai saņemot krimināllietu un nozīmējot tiesas sēdi ir jāievēro kriminālprocesa uzsākšanas termiņus, kas ir noteikti Kriminālprocesa likumā.

Kriminālprocesa likuma 14.panta trešā daļa kā proritārus nosaka kiminālprocesus, kuros ir piemērots ar brīvības atņemšanu drošības līdzeklis. Savukārt apcietinājuma piemērošanas pamats ir kriminālprocesā iegūtās konkrētās ziņas par faktiem, kuras rada pamatotas aizdomās, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu un cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs vai neizvairīsies no pirmstiesas procesa, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.³⁶ Līdz ar ko procesa virzītājam ir jāorganizē savu darbu tā, lai kriminālprocess ar apcietināto personu būtu proritārs salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesi un apcietinājuma termiņi tiktu ievēroti. Viens no apcietnājuma piemērošanas mērķiem ir nodrošināt, lai persona neizvairītos no pirmstiesas procesa un tiesas izmeklēšanas. Tādējādi, lai apcietinājuma piemērošanas mērķis tiktu sasniegts un persona netraucētu kriminālprocesu norisi, krimināllietu ir jāizskatā laikā, kad personas atrodas apcietinājumā, tas ir laikā, kas ir noteikti likumā par izdarīto noziegumu. Lai saprastu, kāda laika robežās pirmstiesas procesām un tiesas izmeklēšanai ir jānoslēdzas, autore piedāvā apskatīt apcietinājuma terminus, ko likumdevējs ir nostiprinājis Kriminālprocesa likumā.

Tā, piemēram, Kriminālprocesa likuma 277.pants paredz apcietinājuma termiņus, kas ir atkarīgi no noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas. Personai, kuru tur aizdomās vai apsūdz

---

³⁶ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2005.gada 11.maijs. Nr. 74

kriminālpārkāpuma izdarīšanā, apcietinājuma termiņš nedrīkst pārsniegt 30 dienas, no kurām pirmstiesas procesā personu atļauts turēt apcietinājumā ne ilgāk par 20 dienām.

Savukārt, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 277.panta piekto¹ daļu, personai, kuru tur aizdomās vai apsūdz mazāk smaga nozieguma izdarīšanā pret dzimumneaizskaramību un tikumību, ja tas izdarīts pret nepilngadīgo, , apcietinājuma termiņš nedrīkst pārsniegt 12 mēnešus, no kuriem pirmstiesas procesā personu atļauts turēt apcietinājumā ne ilgāk par sešiem mēnešiem. Šajā gadījumā izmeklēšanas tiesnesis pirmstiesas procesā vai augstāka līmeņa tiesas tiesnesis iztiesāšanas laikā katrs var pagarināt termiņu vēl par vienu mēnesi, ja procesa virzītājs nav pieļāvis neattaisnotu vilcināšanos vai ja persona, kura īsteno aizstāvību, ir tīši vilcinājusi procesa norisi, vai ja procesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ.

Turklāt, Kriminālprocesa likuma 277.panta sestā daļā ir paredzēts apcietinājuma termiņš nedrīkst pārsniegt 12 mēnešus, ja personu tur aizdomās vai apsūdz smaga nozieguma izdarīšanā, no kuriem pirmstiesas procesā personu atļauts turēt apcietinājumā ne ilgāk par sešiem mēnešiem. Šajā gadījumā izmeklēšanas tiesnesis pirmstiesas procesā vai augstāka līmeņa tiesas tiesnesis iztiesāšanas laikā katrs var pagarināt termiņu vēl par trīs mēnešiem, ja procesa virzītājs nav pieļāvis neattaisnotu vilcināšanos vai ja persona, kura īsteno aizstāvību, ir tīši vilcinājusi procesa norisi, vai ja procesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ.

Ja personu tur aizdomās vai apsūdz sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, nedrīkst pārsniegt 24 mēnešus, no kuriem pirmstiesas procesā personu atļauts turēt apcietinājumā ne ilgāk par piecpadsmit mēnešiem. Izmeklēšanas tiesnesis pirmstiesas procesā vai augstāka līmeņa tiesas tiesnesis iztiesāšanas laikā katrs var pagarināt termiņu vēl par trīs mēnešiem, ja procesa virzītājs nav pieļāvis neattaisnotu vilcināšanos vai ja persona, kura īsteno aizstāvību, ir tīši vilcinājusi procesa norisi, vai ja procesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ. Augstākā līmeņa tiesas tiesnesis var pagarināt šo termiņu par vēl trīs mēnešiem, ja procesa virzītājs nav pieļāvis neattaisnotu vilcināšanos un ar cita drošības līdzekļa piemērošanu nevar garantēt sabiedrības drošību.

Izanalizējot apcietinājuma termiņus un tos pagarināšanas kārtību, jānorāda, ka praksē procesa dalībnieki, tas ir apsūdzētais vai aizstāvis, cenšas novilcināt kriminālprocesu līdz laikam, kad apsūdzētajam beigsies apcietinājuma termiņš. Šāda rīcība ir izskaidrojama ar to, ka pēc apcietinājuma termiņa pabeigšanas apsūdzētais tiks atbrīvots un šāda veidā varēs izvairīties no tiesas izmeklēšanas vai novilcināt krimināllietas izskatīšanu vēl vairāk, lai turpmāk varētu skatīt jautājumu par kriminālprocesa saprātīga termiņu pārkāpumu. Tādēļ, gadījumā, kad

krimināllietu nav iespējams izskatīt noteiktajā laikā, pirms apsūdzētā apcietinājuma termiņš beigsies, pirmās instances tiesa nosūta krimināllietu kopā ar ierosinājumu apgabaltiesai apcietinājuma termiņa pagarināšanai. Pēc krimināllietas saņemšanas apgabaltiesa slegtajā tiesas sēdē izvērtē ierosinājuma pamatojumu, izvērtējot krimināllietas materiālos. Izskatot krimināllietas materiālus apgabaltiesa izvērtē vai krimināllietu bija iespējams izskatīt laikā, kad apsūdzētais bija apcietinājuma. Tas galvenokārt ir saistīts ar amatpersonu rīcību, vai krimināllietā nav konstatējami amatpersonu bezdarbības laika periodi. Tāpat, apgabaltiesa vērtē procesa dalībnieku uzvedību, lietas sarežģītību, liecinieku skaitu un procesuālās darbības, kas tika veiktas krimināllietas ietvaros.

Izvērtējot visus iepriekš minētus apstākļus apgabaltiesa pieņem lēmumu par pirmās instances tiesas ierosinājuma apmierināšanu un apsūdzētā apcietinājuma termiņa pagarināšanu vai pieņem lēmumu par atteikumu pagarināt apcietinājuma termiņu.

Lai izvērtētu pastāvošas problēmas Latvijas tiesās saistībā ar saprātīga termiņa ievērošanu ir vērts apskatīt Valkas rajona tiesas 2016.gada 25.janvāra spriedumu, jo šeit saskatāma situācija, kad tiesa vienas krimināllietas ietvaros attiecībā uz apsūdzēto ir konstatējusi tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā pārkāpumu, savukārt attiecībā uz līdzapsūdzētajiem pārkāpums netika konstatēts. Motivējot savu nolēmumu tiesa ir norādījusi, ka saprātīga termiņa izvērtējums apsūdzētajiem izdarāms individuāli atkarībā no viņu attieksmes pret procesa norisi un savu procesuālo pienākumu pildīšanu.³⁷

Tiesa ir norādījusi, ka lietas apjoms ir ievērojams, lietā ir trīs apsūdzētie, kas apsūdzēti vairāku dažādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā. Laikā no 2009.gada 31.jūlija līdz 2011.gada 13.aprīlim tiesas sēdes nozīmētas 11 reizes, bet tiesas izmeklēšana nav uzsākta dažādu ar apsūdzētajiem saistītu iemeslu dēļ. Pēc tam tiesa ir grozījusi apsūdzētajiem A.A. un J.A. drošības līdzekli uz apcietinājumu, sakarā ar neierašanos uz tiesas sēdi un nepaziņošanu par neierašanās iemesliem. Pamatojoties uz to, ka lēmumu nebija iespējams izpildīt, tiesa ir izsludinājusi apsūdzētos meklēšanu un apturējusi kriminālprocesu. Vēlāk kriminālprocesā tika saņemta informācija, ka apsūdzētais A.A. atrodas Lielbritānijā, līdz ar ko tiesa ir atjaunojusi tiesvedību un nosūtīja apsūdzētajam A.A. uzaicinājumu, uz ko apsūdzētais nav atsaucies. Ņemot vērā iepriekš minēto tiesa ir iztiesājusi krimināllietu apsūdzētā A.A. un J.A. prombūtnē pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 465.pantu, jo apsūdzētie izvairās no tiesas.³⁸

---

³⁷ Valkas rajona tiesas 2016.gada 25.janvāra spriedums krimināllietā Nr.11140003809. Npublicēts.

³⁸ Turpat.

Autores ieskatā šāda apsūdzēto uzvedība ir vērtējama kā ļaunprātīga, ar nodomu izvairīties no tiesas, kas ievērojot Kriminālprocesa likuma 14.pantu un ECT praksē noteiktus kritērijus nevar tikt attaisnota. Tiesa analizējot cilvēktiesību principu – tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā – ir norādījusi, ka apsūdzētā A.A. un J.A. attieksme pret procesuālo pienākumu pildīšanu, tos ignorējot un izvairoties no ierašanās uz tiesu, uzskatāma par pašu apsūdzēto radīto šķērsli un kavēkli kriminālprocesa pabeigšanai saprātīgā termiņā. Līdz ar ko tiesa uzskatījusi, ka apsūdzētajiem A.A. un J.A. nav pamata piemērot Krimināllikuma 49.¹ panta noteikumus.³⁹ Autore piekrīt tiesas viedoklim, jo tiesa ir pielikusi saprātīgas pūles, lai ievērotu kriminālprocesa saprātīgu termiņu, kas izpaužas kā regulāra tiesas sēžu nozīmēšana, apsūdzēto apcietinājumu piemērošana, izsludināšana meklēšanā, kā arī tas, ka tiesa ir paziņojusi apsūdzētajam A.A. par tiesas sēdi, nosūtot aicinājumu uz Lielbritāniju.

Tādējādi amatpersonu rīcības pārkāpums krimināllietā nav ievērojams, līdz ar ko konkrētajā krimināllietā lietu kavējošais faktors bija abu apsūdzēto uzvedība. Tāpat nevar atstāt bez ievērības to, ka abu apsūdzēto rīcību dēļ tika pārkāptas līdzapsūdzētā J.Ņ. tiesības uz kriminālprocesa saprātīgos termiņos. Līdz ar ko tiesa ir norādījusi, ka apsūdzētais J.Ņ. nav izvairījies no tiesas un lietas novilcināšana nav notikusi apsūdzētā rīcības dēļ, tādēļ attiecībā uz apsūdzēto J.Ņ. atzina tiesību pārkāpumu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un ņēma vērā šo apstākli pie soda noteikšanas.⁴⁰

Izvērtējot šajā lietā visus apstākļus, autore nonāk pie secinājuma, ka kriminālprocesos, kur ir apsūdzēti vairākas personas, viena apsūdzētā rīcības dēļ var tikt pārkāptas otra apsūdzētā tiesības, kas nevar tikt uzskatīts par taisnīgu kriminālprocesa attiecībā uz apsūdzēto, kas neizvairās no tiesas un pilda savus procesuālus pienākumus, bet viņa tiesības pabeigt kriminālprocesa pēc iespējas ātrāk tiek pārkāptas.

Autore atzīst, ka šis gadījums ir interesants ar to, ka nedz procesa virzītājs, nedz pati persona, kuras tiesības tiek pārkāptas, nenovilcina kriminālprocesa, bet rezultātā process ir novilcināts, pie kā varētu vainot pārējos apsūdzētos. Šajā gadījumā autore vēlas izvirzīt priekšlikumu, ka kriminālprocesos, kur ir apsūdzēti vairākas personas, varētu izmantot Kriminālprocesa likumā paredzēto iespēju – izdalīt kriminālprocesa atsevišķā lietvedībā. Tas varētu būt tiesas instruments, kas šādos gadījumos varētu novērst tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu.

---

³⁹ Valkas rajona tiesas 2016.gada 25.janvāra spriedums krimināllietā Nr.11140003809. Npublicēts.

⁴⁰ Valkas rajona tiesas 2016.gada 25.janvāra spriedums krimināllietā Nr.11140003809. Npublicēts.

Tā piemēram, Liepājas tiesa krimināllietā, kur bija apsūdzēti trīs personas, bija pieņēmusi lēmumu sadalīt kriminālprocesu, izdalot atsevišķu kriminālprocesu pret diviem apsūdzētajiem, kas vairākkārt nebija ieradušies uz tiesas sēdēm, gan neattaisnojošu, gan attaisnojošu iemeslu dēļ.⁴¹ Autores ieskatā šāda tiesas rīcība var novērst pamattiesības pārkāpumu attiecībā uz visām personām, jo šādos gadījumos tas varētu būt vislabākais risinājums, kad kriminālprocess pret personām, kas pilda savus procesuālus pienākumus un pastāv visi apstākļi, lai lietu izskatītu ātrāk, būti izdalāms atsevišķā lietvedībā. Protams, šāds solis nenovērš pārkāpumu attiecībā uz pārējam personām, kas traucē normālu kriminālprocesa norisi vai, ja kriminālprocesā pastāv apstākļi, kas neļauj tiesai pabeigt lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, tomēr pārkāpums tiks nodarīts attiecībā uz mazāku personas loku, kas liecinātu par to, ka tiesa rūpējas par krimināllietas norisi. Šāda tiesas rīcība varētu samazināt personu sūdzības ECT pret valsts par tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā neievērošanu.

Viens no lēmumiem ir Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 26.marta spriedums, kurā tiesu kolēģija norādīja, ka no brīža, kad apsūdzētais tika atzīts par aizdomās turēto, līdz brīdim, kad lieta tika izskatīta apelācijas instances tiesā, ir pagājuši vairāk kā 6 gadi. Lieta pirmās instances tiesā ir bijusi ilgāk kā 5 gadus, kā arī no 2011.gada 3.maija līdz 2012.gada 3.maijam lietā nenotika nekāda virzība, kas radīja bezdarbības posmu – 1 gadu garumā. Šie starplaiki un laika periodi, kādā lieta tika izskatīta pirmās instances tiesā, atzīstami par nesamērīgi ilgstošiem. Lieta iztiesāta apsūdzība par vienu noziedzīgu nodarījumu, un lieta nav uzskatāma par sarežģītu un apjomīgu.⁴²

Ievērojot iepriekšējās nodaļās analizētos saprātīga termiņa kritērijus, var secināt, ka šajā krimināllietā nepastāv neviens no ECT norādītajiem kritērijiem, kas varētu attaisnot saprātīga termiņa neievērošanu. Runājot par kritērijiem ir jāatzīmē, ka konkrēta krimināllietā nav sarežģīta, kā arī ir saskatāma gan apsūdzētās personas, gan amatpersonas neattaisnota rīcība, jo kā ir redzams no sprieduma, tad pirmās instances tiesā kopumā tika nozīmētas 16 tiesas sēdes, kuras vairumā tika atliktas sakarā ar apsūdzēto neierašanos uz tiesas sēdi. Šeit varētu atzīmēt, ka kopumā tiesa samērīgi bieži nozīmēja tiesas sēdes, turklāt lieta tika novilcināta ne tikai tiesas rīcību dēļ, ka vienu gadu garumā netika nozīmētas tiesas sēdes, bet arī tādēļ, ka apsūdzētie nepilda savus pienākumus - ierasties pēc procesa virzītāja aicinājuma.

---

⁴¹ Liepājas tiesas 2015.gada 29.decembra lēmums krimināllietā Nr.11261083415.Nepublicēts.

⁴² Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 26.marta spriedums krimināllietā Nr.11094123508. Nepublicēts.

Viena no krimināllietām, ko autore ir pētījusi ir krimināllieta Nr.11815005512⁴³, kurā spriedums ir stājies likumīga spēkā. Krimināllietā apsūdzība tika celta četrām personām pēc Krimināllikuma 253.¹ panta pirmās un trešās daļas un Krimināllikuma 253.² panta pirmās daļas. Apsūdzētajiem tika piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums, savukārt viena apsūdzētajai bija piemērots drošības līdzeklis – nodošana policijas uzraudzībā.

Krimināllieta tika saņemta tiesa 2013.gada 4.aprīlī un pirmā tiesas sēde tika nozīmēta uz 2013.gada 30.aprīli un tika atlikta sakarā ar apsūdzētā veselības stāvokli. Nākamās divas tiesas sēdes nenotika, jo nebija ieradušies liecinieki. 2013.gada 6.novembrī tiesas sēde tika atlikta, saistībā ar aizstāvja aizņemtību citā procesā un apsūdzētās neierašanos. 2013.gada 11.decembrī tiesas sēde tika atlikta pamatojoties uz apsūdzētā aizstāves lūgumu. 2014.gada 17.janvāra tiesas sēde tika noņemta no izskatīšanas, sakarā ar tiesneses ģimenes apstākļu dēļ. 2013.gada 3.martā uz tiesas sēdi nebija ieradusies apsūdzētā. 2014.gada 5.jūnijā tiesas sēde tika atlikta sakarā ar apsūdzētā veselības stāvokli, bet 2014.gada 10.jūnija apsūdzētais netika konvojēts uz tiesas sēdi. 2014.gada 21.jūlija tiesas sēde tika noņemta no izskatīšanas, sakarā ar tiesneses veselības stāvokli. 2014.gada 9.septembrī tiesas sēde tika atlikta, sakarā ar aizstāvja veselības stāvokli. 2014.gada 7.oktobrī tika pasludināts pārtraukums līdz 2014.gada 14.oktobrim, sakarā ar apsūdzētā veselības stāvokli. 2014.gada 14.oktobrī tiesas sēde tika atlikta, jo apsūdzētais atteicies no aizstāvja aizstāvības kriminālprocesā. 2014.gada 22.oktobrī tiesas sēde tika atlikta, sakarā ar aizstāves aizņemtību citā kriminālprocesā. 2014.gada 26.novembra tiesas sēde tika noņemta no izskatīšanas, sakarā ar nepieciešamību veikt ambulatoro tiesu psihiatrisko ekspertīzi apsūdzētajam. 2015.gada 13.janvāra tiesas sēde tika noņemta no izskatīšanas tiesneses ģimenes apstākļu dēļ. 2015.gada 22.janvārī tiesas sēde tika atlikta, sakarā ar aizstāves veselības stāvokli. 2015.gada 10.februārī tiesas sēde tika atlikta, jo apsūdzētais netika konvojēts uz tiesas sēdi.

Neskatoties uz visiem iepriekš minētajiem apstākļiem, jāatzīst, ka krimināllieta tika izskatīta ievērojot apsūdzētos tiesības uz lietas savlaicīgu izskatīšanu, jo tiesas pilnais nolēmums tika sagatavots 2015.gada 27.februārī, kad apsūdzētajiem vēl nebija beidzies apcietinājuma termiņš. Jānorāda, ka vairākas tiesas sēdes tika atliktas un noņemtas no izskatīšanas procesa dalībnieku uzvedības dēļ, kā arī trīs tiesas sēdes tika noņemtas no izskatīšanas, sakarā ar tiesneses veselības vai ģimenes apstākļu dēļ, tomēr tiesa regulāri nozīmējusi tiesas sēdes, līdz ar ko tiesa nekonstatēja tiesību uz savlaicīgu lietas izskatīšanu pārkāpumu, ko arī nekonstatēja Rīgas apgabaltiesa un Augstākā tiesa.

---

⁴³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11815005512. Nepublicēts.

Ņemot vērā iepriekš minēto autore uzskata, ka šajā krimināllietā tiesa ir izdarījusi visu iespējamu, lai lieta tiktu izskatīta saprātīgos termiņos.

Turpinot jautājumu par amatpersonu rīcību va bezdarbību, autore vēlas atzīmēt, kā jau iepriekš tika minēts darbā, amatpersonu rīcība ir ļoti svarīga krimināllietas izskatīšanā, jo tieši procesa virzītājs vada procesu, pieņem atbilstošus lēmumus, lai veicinātu kriminālprocesa izmeklēšanu un disciplinētu procesa dalībniekus, kas apzināti vai neapzināti novilcina kriminālprocesu. Tieši procesa virzītājs pieņem lēmumus, kā virzīt procesu, lai nodrošinātu personu tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu sparātīgā termiņā, it īpaši, kad ECT ir nodibinājusi tiesu praksi saistībā ar šo pamattiesību nodrošināšanu.

Lai labāk saprastu, kā procesa virzītājs ar savu bezdarbību var novilcināt kriminālprocesu, autore apskatīs „13 janvāra Vecrīgas grautiņu krimināllietu”,⁴⁴ kura šobrīd tiek sadalīta trijos kriminālprocesos. Neskatoties uz to, ka krimināllietā vēl nav izskatīta pēc būtības, autore pievērsīs uzmanību amatpersonu rīcībai šajā krimināllietā. Krimināllietā tika ierosināta pēc Krimināllikuma 225.panta otrās daļas, par nekārtībām, kas notika 2009.gada 13.janvārī Vecrīgā.

Tiesa pieņēma lēmumu par kriminālprocesa sadalīšanu pamatojot to, ka tādējādi tiks nodrošinātas personu tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu sparātīgā termiņā, jo krimināllietā ir 68 apsūdzētās personas. Turklāt, apsūdzētie un aizstāvji pauda viedokli, ka kriminālprocesu vajadzēja sadalīt jau pirmstiesas procesā, nevis tiesas izmeklēšanas laikā.

Analizējot augstākminēto krimināllietu, rodas jautājums, kāpēc kriminālprocess netika sadalīts dažās lietvedībās pirmstiesas procesā? Kāpēc pirmstiesas procesā šādu lēmumu nepieņēma izmeklētājs vai prokurors? Šeit jāatzīme, ka tiesas sēdē lemjot jautājumu par kriminālprocesa sadalīšanu, prokuratūra tomēr pauda viedokli, ka kriminālprocesu noteikti vajadzētu sadalīt. Autore piekrīt aizstāvības viedoklim, ka krimināllietu bija nepieciešams sadalīt pirmstiesas procesā, kā arī nav saprotams, kāpēc šādu lēmumu nepieņēma nedz izmeklētājs, nedz prokurors. Tādējādi, šajā krimināllietas ietvaros var konstatēt amatpersonas bezdarbību, jo prētējā gadījumā rodas jautājums, ko darīja amatpersonas pirmstiesas procesā, ja krimināllietu bija iespējams sadalīt, tādējādi aktīvāk veicināt kriminālprocesa izmeklēšanu.

---

⁴⁴ Tiesa sadala 13.janvāra grautiņu krimināllietu. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/kriminalzinas/405920tiesa_sadala_13janvara_grautinu_kriminallietu (Aplūkots 15.04.17)

Nākamais jautājums, ko autore vēlas analizēt, ir kriminālprocess, kurš tiek nosūtīts pirmās instances tiesai jaunai izskatīšanai tiesā, jo autoresprāt šāda krimināllietas atkārtota izskatīšana var ietekmēt krimināllietas izskatīšanu saprātīgā termiņā.

Ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 591.pantā paredzēto, ka lietu, kurā pieņemtais nolēmums atcelts, nosūta jaunai izskatīšanai tiesā, kura to pieņēmusi, šādas krimināllietas varētu tikt iekļautas Kriminālprocesa likuma 14.pantā pie prioritāriem kriminālprocesiem. Tādēļ šī darba autore piedāvā Kriminālprocesa likumu papildināt ar 14.pantu šādā redakcijā: „Kriminālprocesam, kurš Kriminālprocesa likuma 591.panta kārtībā ir nosūtīts jaunai izskatīšanai, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesiem”.

Pabeidzot tēmu par nepieciešamību papildināt Kriminālprocesa likuma 14.pantu, autore vēlas norādīt, ka no minēta panta nav saprotams, kāda ir hierarhija starp prioritāriem kriminālprocesiem, tomēr praksē priekšrocība ir kriminālprocesām, kurā ir piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis.

Darba rakstīšanas laikā autore ir veikusi pētījumu, kas ir saistīta ar darba tēmu. Pētījuma laikā autore ir izpētījusi 2016.gadā izskatītas krimināllietas un atspoguļoja tabulā informāciju par katru krimināllietu.

Pētījums ir veikts maģistra darba izstrādāšanas ietvaros Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā. Pētījuma mērķis ir atspoguļot skaitos, cik daudz krimināllietas izskata pirmās instances tiesas tiesnesis, kā arī krimināllietas izskatīšanas ilgumu, amatpersonu rīcību, iesaistīto personu uzvedību, kā arī kriminālprocesa kāvejošos iemeslus.

Tabulā (*1.pielikums*) tika norādīta sekojoša informācija:

- kriminālprocesa uzsākšanas datums;
- datums, kad persona tika atzīta par aizdomās turētu;
- datums, kad persona tika atzīta par apsūdzētu;
- datums, kad krimināllieta tika nodota tiesai;
- datums, kad tika uzsākta tiesas izmeklēšana;
- datums, kad tiesas izmeklēšana tika pabeigta;
- nolēmuma pieņemšanas datums.

Autoresprāt kopumā 2016.gadā izskatītu krimināllietu ilgums nav nesamērīgs, līdz ar ko autore analizēs krimināllietas, kurās kriminālprocesa ilgums ir garāks par termiņiem pārējās krimināllietās.

Kriminālprocess Nr.11088051714⁴⁵ ilgās divi gadi un astoņi mēneši pie apstākļiem, ka tiesā lieta tika izskatīta neveicot pierādījumu pārbaudi, jo apsūdzētais savu vainu atzinis. Kā redzams, no tabulas, gan pirmstiesas kriminālprocesā, gan tiesas izmeklēšanā starp procesuālajam darbībām ir pietiekami ilgs laika periods. Taču jānorāda, ka iepazīstoties ar krimināllietas materiāliem, konstatēts, ka kriminālprocesa kavējošais iemesls bija apsūdzētā uzvedība un izvairīšanās gan no pirmstiesas izmeklēšanas, gan no tiesas izmeklēšanas, tādēļ apsūdzētais tika izsludināts meklēšanā, līdz ar ko izmeklēšanā kriminālprocess ilgās divus gadus un vienu mēnesi. Šeit jānorāda, ka atbilstoši saprātīga termiņa kritērijiem divi gadi un viens mēnesis pirmstiesas procesā nav samērīgs laiks. Kriminālprocess pret personu uzsākts pēc Krimināllikuma 180.panta pirmās daļas, proti, zādzība nelielā apmērā, kas ir klasificējama kā mazāk smags noziegums. Krimināllietā nav juridiski sarežģīta, apsūdzība attiecas uz vienu personu, kā arī lietā nav liels liecinieku un dokumentu skaits. Tāpat jāņem vērā, ka krimināllietā netika veikta pierādījumu pārbaude, cietušo un liecinieku uzklaušīšana vai citu pierādījumu izvērtēšana.

Šajā krimināllietā amatpersonu rīcību nevar uzskatīt par kriminālprocesa kavējošu iemeslu, kā arī nav konstatēta amatpersonu bezdarbība. Pirmstiesas procesā nekādas darbības netika veiktas divu gadu un vienu mēnešu laika periodā, jo kriminālprocess bija apturēts apsūdzētā izvairīšanās dēļ. Tomēr autore uzskata, ka apsūdzētā uzvedība pirmstiesas procesā liecina par to, ka apsūdzētais ir tendēts uz pienākumu nepildīšanu – ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma. Šajā gadījumā autore uzskatā, ka personai pirmstiesas procesā būtu piemērojams drošības līdzeklis – apcietinājums. Krimināllikuma 180.panta pirmā daļa paredz brīvības atņemšanas sodu līdz vienam gadam, līdz ar ko ņemot vērā brīvības atņemšanas termiņu un to, ka noziegums nav uzskatāms par juridiski sarežģītu, tiesai nebūtu grūtības izskatīt lietu ievērojot apcietinājuma termiņus. Izvērtējot minētus apstākļus var secināt, ka šajā krimināllietā personas tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu netika pārkāptas.

Nākamais kriminālprocess, kuru autore analizēs, ir krimināllietā Nr.11089194514.⁴⁶ Kriminālprocesa ilgums šajā krimināllietā kopumā ir divi gadi un viens mēnesis, bet pirmstiesas izmeklēšanā kriminālprocesa ilgums ir viens gads un seši mēneši. Šajā krimināllietā tāpat kā iepriekšējā krimināllietā process varētu tikt uzskatīts par ilgstošu pie apstākļiem, ka tiesas izmeklēšanā netika veikta pierādījumu pārbaude un apsūdzētā no paša kriminālprocesa sākuma ir atzinusi savu vainu. Autores ieskatā divi gadi un viens mēnesis ir ilgāks laiks bez pierādījumu

---

⁴⁵ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11088051714. Nepieejama.

⁴⁶ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11089194514. Nepieejama.

pārbaudes izskatītajā krimināllietā, kā arī jānozīme, ka konkrēta krimināllietā nav sarežģīta un pierādījumi nav pārbaudīti.

Šajā krimināllietā kāvējošais iemesls bija apsūdzētās uzvedība un viņas pienākumu nepildīšana – ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma.

Krimināllietā Nr.11088275814⁴⁷ ir uzsākta 2014.gada 18.novembrī un ilgās vienu gadu vienpadsmit mēnešus. Šajā krimināllietā apsūdzētais vairākkārt nebija ieradies uz tiesas sēdēm un nebija paziņojis par neierašanās iemesliem, līdz ar ko tiesa pieņēma lēmumu par apsūdzētā izsludināšanu meklēšanā. Janorāda, ka pirms tiesas lēmuma par apsūdzētā izsludināšanu meklēšanā, tiesa vairākas reizes bija pieņēmusi lēmumu par apsūdzētā piespiedu atvešanu. Krimināllietā nevar tikt uzskatīta par sarežģītu, kā arī nepastāvēja strīds par izvirzītu apsūdzību. Apsūdzētais tiesas izmeklēšanā atzina savu vainu un lūdza neveikt pierādījumu pārbaudi. Ņemot vērā lietas apstākļus un apsūdzētā attieksmi pret izdarīto, autore uzskata, ka šo krimināllietas izskatīšanu varētu pabeigt ātrāk, ja apsūdzētais neizvairītos no tiesas.

Apsūdzētā uzvedības dēļ arī krimināllietā Nr.11520062414⁴⁸ ir laika periodi, kad nekas nenotika, jo apsūdzētais bija izsludināts meklēšanā. Sakarā ar apsūdzēto izsludināšanu meklēšanā krimināllietā tika apturēta no 2015.gada 29.jūnija līdz 2016.gada 22.martam. Šajā krimināllietā procesa ilgums ir divi gadi un divi mēneši. Procesā ilgums nebija saistīts ar lietas apjomu vai procesuālam darbībām. Šī krimināllietā izskatīta neizdarot pierādījumu pārbaudi.

Nākamais izvērtējamais kriminālprocess Nr.11096207613⁴⁹ ir ierosināts 2013.gada 23.septembrī un ir nodots tiesai 2015.gada 15.janvārī. Iepazīstoties ar lietas apstākļiem autore konstatējusi, ka apsūdzētais vairākkārtīgi ir ignorējis tiesu un nav ieradies uz tiesas sēdēm, līdz ar ko vairākas tiesas sēdes tika atliktas. Tāpat, tiesai neizdevās nodrošināt apsūdzētā ierašanos uz tiesas sēdēm piemērojot piespiedu atvešanas. Apsūdzētais izdarījis noziedzīgu nodarījumu – kriminālpārkāpumu, kas paredzēts Krimināllikuma 253.² panta pirmajā daļā.

Tiesa nolēmj skatīt lietu bez apsūdzētā piedalīšanās pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 464.panta nosacījumiem, kas noteic, ka krimināllietu par kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu tiesa var iztiesāt bez apsūdzētā piedalīšanās, ja apsūdzētais atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neieradās uz tiesas sēdi vai ir iesniedzis tiesai lūgumu par krimināllietas iztiesāšanu bez viņa piedalīšanas.

---

⁴⁷ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11088275814. Nepieejama.

⁴⁸ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11520062414. Nepieejama.

⁴⁹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11096207613. Nepieejama.

Šajā gadījumā autore nesaskata tiesības pārkāpumu attiecībā uz kriminālprocesa saprātīgu termiņu, jo tiesa bija izdarījusi visu iespējamo, lai nodrošinātu apsūdzētā piedalīšanos tiesas sēdē. Līdz ar ko vienīgais procesa kavējošais faktors bija apsūdzētās personas uzvedība kriminālprocesā. Autore piekrīt tiesas viedoklim, ka šādos gadījumos lietu var skatīt bez apsūdzētā piedalīšanās.

Kriminālprocesā Nr. 11088163313⁵⁰ apsūdzētais divas reizes bija izsludināts meklēšanā. Pirmo reizi apsūdzētais tika izsludināts meklēšanā pirmstiesas izmeklēšana procesā no 2013.gada 26.jūlija līdz 2013.gada 27.septembrim, bet otro reizi apsūdzēto izsludināja meklēšanā pirmās instances tiesa, līdz ar ko tiesvedība bija apturēta laika periodā no 2015.gada 25.marta līdz 2016.gada 5.februārim. Šeit atkal saskatāms gadījums, kad persona atkārtoti tiek izsludināta meklēšanā. Rodas jautājums, kas traucē procesa virzītājam pēc pirmās personas izsludināšanas meklēšanā reizes piemērot personai apcietinājumu? Viens no atbildes variantiem varētu būt tas, ka nevar nodrošināt krimināllietas ātrāku izmeklēšanu.

Pēdējās divas krimināllietās, kas ir norādītas tabulā, ir ilgāks process salīdzinājumā ar pārējam krimināllietām, jo ir izskatīti veicot pierādījumu pārbaudi. Krimināllietā Nr. 12502000513⁵¹ pirmstiesas izmeklēšanas process ilgās vienu gadu, pēc kā vienu gadu un astoņus mēnešus ilgās tiesas izmeklēšana. Taču tiesa nozīmēja nākamās tiesas sēdes pēc diviem vai trīs mēnešiem, ko varētu izskatīt par regulāru tiesas sēdes nozīmēšanu.

Savukārt krimināllietā Nr. 11096014412⁵² tika ierosināta 2012.gada 16.janvārī un līdz tiesas izmeklēšanas pabeigšanai ir pagājuši trīs gadi un trīs mēneši. Ņemot vērā lietas sarežģītību, liecinieku skaitu un pierādījumu izvērtēšanu, autoresprāt kriminālprocess ir pabeigts saprātīgos termiņos.

Izvērtējot krimināllietas, kurās kriminālprocesa ilgums ir garāks par vidēju krimināllietas izskatīšanas laiku, autore nonāk pie secinājuma, ka pētījuma rezultāti ir pozitīvi. 2016.gadā izskatītas krimināllietas ilgums ir samērīgs. Turklāt, jānorāda, ka analizētas krimināllietās ilgāks process ir pamatojams ar to, ka apsūdzētie bija izsludināti meklēšanā un kriminālprocesi tika apturēti līdz laikam, kad personas tiktu atrastas.

Bez tam jānorāda, ka tiesa aktīvi piemērojusi piespiedu līdzekļus pieņemot vairākus lēmumus par personas piespiedu atvešanu. Ņemot vērā, ka piespiedu atvešanas ne vienmēr radīja pozitīvus rezultātus, tiesa gada laikā bija pieņēmusi vairākus lēmumus par apsūdzēto izsludināšanu meklēšanā. Turklāt, jāatzīmē, ka pētījuma laikā autore konstatējusi, ka procesuāla

---

⁵⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11088163313. Nepieejama.

⁵¹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 12502000513. Nepieejama.

⁵² Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11096014412. Nepieejama.

sankcija – piespiedu nauda, ir piemērojama retos gadījumos. Iespējams, tas varētu būt saistīts ar personas mantisko stāvokli.

Pētījumā ietvaros tika analizētas visas darbības kriminālprocesos, kas tika izskatītas pēdējā gada laikā, sākot no kriminālprocesa uzsākšanas datuma līdz sprieduma pieejamības datumam, ar kuru noslēdzas tiesas izmeklēšana pirmās instances tiesā.

3. SAPRĀTĪGA TERMIŅA PĀRKĀPUMA SEKAS

Saprātīgā termiņa pārkāpumam var būt materiāltiesiskās sekas – fakts, ka ir bijušas pārkāptas personas tiesības uz procesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, var būt pamats personas atbrīvošanai no kriminālatbildības.⁵³

Lai runātu par saprātīga termiņa pārkāpuma sekām, autores ieskatā sākotnēji būtu lietderīgi apspriest par saprātīgā termiņa pārkāpuma sekām vispārēji, tādējādi izvērtējot pārkāpuma sekas nozīmi kriminālprocesā. Šeit jānorāda Konvencijas 13.pantā teikto, ka ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas Konvencijā, ir pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses, neskatoties uz to, ka pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot publiskos dienesta pienākumus.⁵⁴ No iepriekš minēta var secināt, ka personai, kuras tiesības ir aizkārtas, ir tiesības saņemt no valstij efektīvu aizsardzību, ko autoresprāt var nosaukt par “kompensāciju”, jo šajā gadījumā attiecībā uz personu tiek piemērotas labvēlīgas sekas.

Pirms sākt analizēt katru no pārkāpuma sekām, ir jāapskata, kādas vispār pastāv iespējas kompensēt pieļauto pārkāpumu. Saprātīga termiņa pārkāpuma sekas:

- 1) atbrīvošanas no kriminālatbildības;
- 2) atbrīvošana no soda;
- 3) soda mīkstināšana inkriminētā panta sankcijas ietvaros;
- 4) soda noteikšana, kas ir zemāks par minimālo robežu, kāda paredzēta inkriminētā pantā sankcijā, tai skaitā brīvības atņemšanas noteikšanu uz 20 gadiem mūža ieslodzījuma vietā;
- 5) vieglāka soda veida piemērošana, nekā inkriminētā panta sankcijā.⁵⁵

Izskatot saprātīga termiņa pārkāpuma sekas, autore vēlas atzīmēt, ka tos var nosaukt par morālu kompensācijas mehānismu, tomēr jānorāda, ka mūsu valsts likumdošana neparedz materiālu kompensāciju gadījumā, ja personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā tiek pārkāptas. Līdz ar ko autore uzskata, ka būtu lietderīgi un interesanti apskatīt mantiskas kompensācijas regulējumu citās valstīs, tādēļ kā ir izvēlējusies Vāciju.

---

⁵³ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K., Taisnīgums kriminālprocesā. Jurista vārds. 29.11.2011. Nr.48.

⁵⁴ Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejama: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> [Aplūkots 21.05.2016].

⁵⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> (aplūkots 02.04.17).

Vācijas tiesu varas likuma (*Gerichtsverfassungsgesetz* - vācu val.) 198.pārgrāfs⁵⁶ paredz kompensācijas iespēju gadījumiem kad tiesas process ir nesamērīgi ievilcies. Minēta pārgrāfa pirmā daļa nosaka, ka tam, kuram nesamērīgi ilga tiesas procesa dēļ ir nodarīts kaitējums, ir tiesības uz atbilstošu atlīdzinājumu. Tas vai tiesas procesa ilgums ir samērīgs ir izvērtējams atbilstoši katra konkrētā gadījuma apstākļiem, jo īpaši ņemot vērā lietas sarežģītības pakāpi, procesa nozīmīgumu, kā arī lietas dalībnieku un trešo personu rīcību tiesas procesa ietvaros.

Tāpat Vācijas tiesu varas likums paredz, ka gadījumos kad tiesas process ir nesamērīgi ievilcies, kaitējums, kurš nav man mantiska rakstura kaitējums, tiek prezumēts un arī par to var tikt pieprasīts mantisks atlīdzinājums ciktāl šī pārgrāfa ceturtais daļas normas neparedz kaitējuma atlīdzinājumu savādākā veidā. Gadījumiem, kad kaitējums atlīdzināms saskaņā ar šī pārgrāfa ceturto daļu, atlīdzinājuma apmērs nosakāms 1200 *euro* par katru gadu kad tiesas process ir novilcināts. Gadījumā ja minētais apmērs, atbilstoši šā pārgrāfa trešajai daļai, un ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, ir netaisnīgs, tiesa var noteikt arī augstāku vai zemāku atlīdzināmā kaitējuma apmēru par šī pārgrāfa otrajā daļā noteikto.⁵⁷

Atlīdzinājumu par tiesas procesa nesamērīgo ilgumu var pieprasīt tikai tas lietas dalībnieks, kurš tiesas procesa laikā bija vērsies pie tiesas, kura izskata konkrēto (ieilgušo) lietu ar sūdzību par lietas izskatīšanas paātrināšanu (*Verzögerungsrüge*). Šādas sūdzības iesniegšana tiesai ir iespējama tikai tajos gadījumos, kad pastāv pamats šaubām par to, ka tiesas process netiks pabeigts saprātīgā termiņā, atkārtotas sūdzības iesniegšana ir pieļaujama agrākais pēc sešiem mēnešiem izņemot gadījumus, kad ir ticis noteikts īsāks termiņš sūdzības atkārtotai iesniegšanai. Ja sūdzība tiek pamatota ar faktiem par kuriem nav ziņu izskatāmās lietas materiālos, tad šie fakti ir jānorāda sūdzībā. Pretējā gadījumā tiesai, izskatot lietu par atlīdzinājumu personai sakarā ar tiesas procesa nesamērīgu ievilkšanos, minētie fakti nav jāņem vērā. Gadījumos kad tiesas procesa vilcināšana turpinās citā tiesā, ir nepieciešams iesniegt jaunu sūdzību par tiesas procesa paātrināšanu.⁵⁸

Atlīdzinājums par kaitējumu citā (ne naudas kompensācijas veidā) ir jo īpaši iespējams gadījumos, kad tiesa, kura izskata lietu par atlīdzinājumu sakarā ar nesamērīgu tiesas procesa ievilkšanos, konstatē, ka attiecīgais tiesas process ir bijis nesamērīgi ilgs. Šā panta ceturtajā daļā paredzētā papildus atlīdzinājuma piemērošanai tiesai nav nepieciešams saņemt kaitējumu

---

⁵⁶ Vācijas tiesu varas likums (*Gerichtsverfassungsgesetz*) ; Pieejams: <https://dejure.org/gesetze/GVG/198.html> (apskatīts 10.04.2017).

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Vācijas tiesu varas likums (*Gerichtsverfassungsgesetz*) ; Pieejams: <https://dejure.org/gesetze/GVG/198.html> (apskatīts 10.04.2017).

cietušās personas īpašu lūgumu. Gadījumos, kad kaitējums ir bijis īpaši smags, šī paragrāfa ceturtajā daļā minētais atlīdzinājums (ne naudas kompensācijas veidā) var tikt piemērots papildus kompensācijai naudā, tāpat tas var tikt piemērots gadījumos, kad viens vai vairāki šā paragrāfa trešajā daļā paredzētie kaitējuma atlīdzinājuma priekšnoteikumi nav iestājušies.⁵⁹

Prasība par atlīdzinājumu tiesas procesa novilcinājuma gadījumā var tikt celta agrākais sešus mēnešus pēc tam kad lietas dalībnieks ir vērsies pie tiesas, kura izskata novilcināto lietu, ar sūdzību par lietas izskatīšanas paātrināšanu, bet ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc galīgā nolēmuma spēkā stāšanās minētajā tiesas procesā. Prasījums par atlīdzinājumu sakarā ar kaitējumu dēļ tiesas procesa novilcināšanas, nav nododams (cedējams) citām personām iekams nav likumīgā spēkā stājies tiesas nolēmums par šī kaitējuma atlīdzināšanu.⁶⁰

Apskatot mantiskas kompensācijas regulējumu Vācijā, autore uzskata, ka šādu regulējumu varētu ieviest arī Latvijā, lai persona saņemtu ne tikai morālu gandarījumu par tiesību pārkāpumu, bet arī mantiskā kompensācijas veidā. No otras puses autore uzskata, ka šāds regulējums varētu ne tikai kompensēt personai tiesību aizskārumu, bet arī disciplinētu un piespiedu amatpersonas labāk organizēt savu darbu un virzīt kriminālprocesu, lai valstij nebūtu jāmaksā personai mantisku kompensāciju.

3.1. Personas atbrīvošana no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšana sakarā ar tiesību pārkāpšanu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgos termiņos

Krimināltiesas uzdevums ir atrast patiesību jeb materiālo taisnību, tas ir, panākt, lai nolēmums atbilstu patiesiem apstākļiem.⁶¹ Līdz ar ko runājot par tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, nevar atstāt bez ievēribas jautājumu par to, kas notiks, ja šīs tiesības tiks pārkāptas. Līdz ar to šajā nodaļā autore runās par saprātīgā termiņā pārkāpuma sekām, un tieši par vienu no pārkāpuma sekām - personas atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa pabeigšanu sakarā ar tiesību pārkāpšanu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgos termiņos, kas autores ieskatā varētu uzskatīt par nopietnāku salīdzinājumā ar citu pārkāpuma seku, par kuru tiks runāts nākamajā nodaļā - soda mīkstināšanu.

---

⁵⁹ Vācijas tiesu varas likums (Gerichtsverfassungsgesetz) ; Pieejams: <https://dejure.org/gesetze/GVG/198.html> (apskatīts 10.04.2017).

⁶⁰ Turpat.

⁶¹ Wach A. Vorträge über die Reichszivilprozessordnung. Bonn; 1879. p.148.

Atbrīvošana no kriminālatbildības nozīme, ka personu, kura atzīta par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, tiesa ar nolēmumu atbrīvo no pienākuma tikt tiesātais un pakļautai tiesas noteiktajam sodam.⁶²

Analizējot šajā nodaļas ietvaros jautājumu par personas atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšanu ir jāapskata Kriminālprocesa likuma 14.panta piekto daļu, kas paredz kriminālprocesa izbeigšanu Kriminālprocesa likuma kārtībā, ja tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā netiek ievērotas. Interpretējot minēto normu ir jāsaprot, ka kriminālprocess tiek izbeigts sakarā ar personu atbrīvošanu no kriminālatbildības.

Savukārt personas atbrīvošanu no kriminālatbildības regulē Krimināllikuma 58.panta piektā daļa, nosakot, ka personu var atbrīvot no kriminālatbildības gadījumā, ja ir konstatēts, ka personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīga termiņā netiek ievērotas. Šeit ir jāsaprot, ka šāda veida kompensācija atbrīvo personu no kriminālatbildības uz nereabilitējoša pamatā.

Apspriežot Kriminālprocesa likumā un Krimināllikumā ietvertas normas, kas regulē kriminālprocesa izbeigšanu un atbrīvošanu no kriminālatbildības, ir vērts apskatīt Augstākās tiesas judikatūru⁶³, kas norādīja par apstākļiem, kas ir ņemami vērā pie saprātīga termiņā neievērošanas izvērtēšanas. Augstākā tiesa ir atzinusi par šādiem apstākļiem kriminālprocesa ilgumu un procesa virzītāja rīcības raksturu, noziedzīgā nodarījuma raksturu, radīto kaitējumu, noziedzīgā nodarījuma realizēšanas pakāpi, apsūdzētā personību, lomu izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā, atbildību mīkstinošus un pastiprinošus apstākļus, kā arī apstākļus, kas raksturo kriminālprocesa nepamatotu novilcināšanu. Tādējādi varētu izvērtēt saprātīga termiņa neievērošanu un konstatēšanas gadījuma nodrošināt pēc iespējas atbilstošāku un taisnīgāku labvēlīgo seku, kā arī ir pozitīvi, ka pastāv kritēriji pie kuriem tiesai ir jāpieturas.

Autore piekrīt, ka valstij ir jānodrošina tiesības uz taisnīgu tiesu un jārīkojas gadījumā, kad personas tiesības uz saprātīgo termiņu tiek pārkāptas, tomēr autores ieskatā ir nedaudz dīvaini un nesaprotami, ka personai, kas ir izdarījusi noziegumu, ir piešķirama kompensācija tādā veidā, ka persona var nesāņemt sodu par izdarīto. Šajā gadījuma sanāk, ka procesā atbildīgas personas uzdevumā izmeklēt konkrēto lietu, pieļaujot procesuālus pārkāpumus nonāk

---

⁶² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 22.05.2016].

⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2008.gada 8.jūnija lēmums lietā SKK 284/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv>.

pie tā, ka persona izdarot noziedzīgo nodarījumu nenes likumā paredzēto atbildību par to, vēl vairāk personai ir nodarīts kaitējums, kuru pēc tam valstij ir jākompensē. Līdz ar ko amatpersonu rīcība vai bezdarbība nevar būt par iemeslu kriminālprocesa izbeigšanai.

Autores ieskatā šāds regulējums nav taisnīgs Kriminālprocesa likuma mērķa kontekstā. Šeit rodas jautājums arī par to, vai šāda procesa izbeigšana ir atbilstoša sabiedrības interesēm, jo Venēcijas komisija ir norādījusi, ka lietas izbeigšana un persona atbrīvošana no kriminālatbildības var skart sabiedrības intereses, līdz ar ko ir izmantojama visai piesardzīgi un samērojot to ar sabiedrības interesēm.⁶⁴

Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktā tāpat ir paredzētas tiesības izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu, prokuroram vai tiesai izbeigt kriminālprocesu gadījumā, ja kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīga termiņā, tomēr šo normu jāskatās kopsakarā ar Kriminālprocesa likuma 379.panta piekto daļu, kas regulē, ka izbeigt kriminālprocesu atbrīvojot personu no kriminālatbildības, nedrīkst, ja pret to iebilst persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, vai tās pārstāvis.

Šādas tiesības izbeigt kriminālprocesu, kad kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīga termiņā, tika ieviestas 2009.gadā, kad Kriminālprocesa likuma 379.pants tika papildināts ar 4.punktu.

Runājot par personas piekrišanu ir jāatzīmē, ka iztiesāšanā šīm priekšnoteikumam varētu nebūt imperatīvs raksturs, jo šī norma Kriminālprocesa likumā iespējams ir iekļauta galvenokārt attiecībā uz pirmstiesas procesu, jo katram ir tiesības uz viņa lietas izskatīšanu tiesā. Tādējādi pirmstiesas procesā personas piekrišana ir nepieciešama, kas nozīme personas labprātīgu atteikšanos no vainīguma pārbaudes tiesā, jo šāda kriminālprocesa izbeigšana nereabilitē personu un tai netiek paredzēta pārsūdzības iespēja tiesā.⁶⁵ Savukārt iztiesāšanas laikā personu piekrišana nav obligāta, it īpaši runājot par krimināllietām, ko tiesa izskata personas prombūtnē.

Būtiski arī atzīmēt, ka personu var atbrīvot no kriminālatbildības tiesa izskatot krimināllietu un pieņemot nolēmumu, kad personas tiesības jau ir pārkāptas vai iztiesāšanas laikā izbeigt kriminālprocesu pēc savas iniciatīvas vai pēc prokurora pieteikta lūguma, kad

---

⁶⁴ Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds. 05.07.2011. Nr.27.

⁶⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>, [Aplūkots 22.05.2016].

tiesības principā jau ir pārkāptas, bet tiesas izmeklēšana līdz galam nenotiek, jo ir saprotams, ka tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā netiks ievērotas.

Apskatot kriminālprocesa izbeigšanu saistībā ar kriminālprocesa saprātīga termiņa neievērošanu Latvijas Republikā, autore vēlas apskatīt šo kompensācijas veidu Igaunijas Republikā. Igaunijas Republikas Kriminālprocesa likums⁶⁶ paredz, ka ņemot vērā noziedzīga nodarījuma smagumu, krimināllietas sarežģītību, apjomu un citus apstākļus, prokuratūra var izbeigt kriminālprocesi pirmstiesas procesā ar personas piekrišanu, ja ir skaidrs, ka kriminālprocess nevar tikt izmeklēts ievērojot saprātīgus termiņus. Tāpat Igaunijas Republikas Kriminālprocesa likums⁶⁷ paredz kriminālprocesa izbeigšanu tiesas izmeklēšana, tas ir, ja tiesas sēdē konstatēts, ka krimināllieta nevar tikt izskatīta ievērojot saprātīgus termiņus un nevar novērst apsūdzētā tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu, tiesa ar apsūdzētā piekrišanu var izbeigt kriminālprocesi. Šeit var redzēt, ka Igaunijas Republikā regulējums par kriminālprocesa izbeigšanu sakarā ar saprātīgā termiņa neievērošanu ir līdzīgs mūsu valsts likuma regulējumam.

Apskatot Igaunijas Republikas likuma regulējumu, autore vēlas apskatīt vēl Grūzijas Kriminālprocesa kodeksu. Grūzijas Kriminālprocesa kodekā⁶⁸ tiesības uz taisnīgu procesu un lietas savlaicīgu izskatīšanu ir nostiprinātas kā kriminālprocesa princips. Tāpat Grūzijas Kriminālprocesa kodeksa 8.panta trešā daļa paredz, ka kriminālprocesam, kurā tiek piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, saprātīga termiņa nodrošināšana ir prioritāra salīdzinājuma ar pārējiem kriminālprocesiem. Bez tam Grūzijā likumdevējs ir paredzējis kriminālprocesa termiņa ierobežošanu, tas ir, ja tiesas izmeklēšanā 9 mēnešu laikā nav iespējams izskatīt krimināllietu, kriminālprocesi ir jāizbeidz.⁶⁹

Apskatot Grūzijā noteiktu regulējumu attiecībā uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, secināms, ka Grūzijā likumdevējs uzskatīja, ka „saprātīgs” laiks ir 9 mēneši. Tas nozīmē, ka valsts apsūdzībai ir jāpieliek pūles, lai 9 mēnešu laikā pierādīt apsūdzētā vainu. Savukārt tiesai jānodrošina savlaicīgu lietas izskatīšanu, tas ir, regulāru tiesas sēdes nozīmēšanu, kā arī veikt preventīvas darbības, lai audinātu procesa dalībniekus cienīt tiesu un ievērot savus pienākumus.

Turpinot par Latvijas likuma regulējumu jāaska, ka autores ieskatā Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktā paredzēta norma ir vērtējama pozitīvi, jo valsts

---

⁶⁶ Criminal procedure Code of the Republic of Estonia; Pieejams: www.legislationline.org (apskatīts 06.04.2017)

⁶⁷ Turpat.

⁶⁸ Criminal procedure Code of the Georgia; Pieejams: www.legislationline.org (apskatīts 06.04.2017)

⁶⁹ Turpat.

institūcija tādā veidā nepieļauj Kriminālprocesa likumā nostiprināta pamatprincipa pārkāpumu, kaut gan pirms šīs normas piemērošanas ir pagājis pietiekams laiks, kas liecināja amatpersonām par to, ka kriminālprocess nav iespējams pabeigt saprātīga termiņā. Ievērojot iepriekš minēto var secināt, ka pastāv divi veidi, kā var atbrīvot personu no kriminālatbildības. Lai labāk saprastu Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktu piemērojamību kriminālprocesā autore analizēs nolēmumus par personas atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšanu.

Tā, piemēram, Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 29.janvāra lēmuma Nr.01092080503 redzams, ka prokurore pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktu pieteikusi tiesai lūgumu izbeigt kriminālprocesu, atbrīvojot apsūdzēto no kriminālatbildības, jo kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgos termiņos. Pieteiktais lūgums balstījās uz apstākļiem, kas tiešām liecina par to, ka konkrētais kriminālprocess nevar tikt izskatīts saprātīgos termiņos, jo krimināllieta tika saņemta tiesā 2005.gadā un līdz 2006.gada 16.martam bija nozīmētas četras tiesas sēdes uz kuriem apsūdzētais nebija ieradies, līdz ar ko krimināllieta tika apturēta.

Tiesa nolēmumā norādīja, ka noziedzīgā nodarījuma raksturu, lietas apjomu, apstākli, ka lieta nav juridiski sarežģīta, krimināllieta atrodas pirmās instances tiesā 11 gadus, lieta bija trīs tiesas sastāvu lietvedībā, bet iztiesāšana pēc būtības nav pabeigta, līdz ar ko ir zuduši jebkādi saprātīgi termiņi.⁷⁰

Jāatzīst, ka pie apstākļiem, ka krimināllieta nav sarežģīta un nav apjomīga, krimināllietas ilgums ir nesamērīgs un tiek novilcināts. Protams, šeit var redzēt pašas personas rīcību, kura dēļ kriminālprocess tiek apturēts. Šajā gadījumā rodas jautājums, vai personas bezatbildība pret saviem procesuāliem pienākumiem ir pamats procesa izbeigšanai un atbrīvošanai no kriminālatbildības? Atbildot uz šo jautājumu autore vēlas izteikt kritisku viedokli, ka kompensējošu līdzekli – kriminālprocesa izbeigšanu un personas atbrīvošanu no kriminālatbildības ir jāpiemēro piesardzīgi, jo runājot par atbrīvošanu no soda nedrīkst aizmirst par soda mērķi, kas tika nostiprināts Krimināllikumā.

Soda mērķis Krimināllikuma 35.panta otras daļas izpratnē ir aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas. Savukārt Kriminālprocesa likuma 1.pants

---

⁷⁰ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 29.janvāra spriedums krimināllietā Nr. 01092080503.Nepublicēts.

nosaka, ka likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Rodas jautājums, kā var tikt nodrošināta soda mērķa realizēšana, atbrīvojot personu no kriminālatbildības? Autoresprāt šajā gadījumā jābūt neapgāžamam argumentam, kādēļ tiesa ir izvēlējusī nevis mīkstināt sodu personai, bet izbeigt kriminālprocesu un atbrīvot no kriminālatbildības.

Runājot par tiesas argumentāciju, jāpiebilst, ka darbā analizētais Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas nolēmumā⁷¹ autore nav saskatījusi tiesas pamatotu viedokli un argumentāciju attiecībā uz to, kādēļ personai ir jāpiemēro tieši šo pārkāpuma seku, kas autores ieskatā ir obligāts priekšnoteikums nolēmumos par kriminālprocesa izbeigšanu un personu atbrīvošanu no kriminālatbildības.

Likumdevējs ietverot Kriminālprocesa likumā iespēju pabeigt kriminālprocesa nav norādījis kritērijus un gadījumus, kad kriminālprocess ir izbeidzams un, kad piemērojama sodu mīkstināšana. Šeit autoresprāt Kriminālprocesa likumā pastāv neprecizitātes, kāds ir norobežojums starp diviem kompensējošiem mehānismiem, līdz ar ko likuma piemērotajam nav striktas vadlīnijas. Tādēļ tiesas nolēmumos nav atspoguļots, kāpēc tiesa ir uzskatījusi par atbilstošu izbeigt kriminālprocesu. Turklāt, autore vēlas norādīt, ka tiesas nolēmumu izpētes gaitā tika konstatēts, ka tiesa nesniedz jebkādu analīzi saistībā ar saprātīgu termiņu pārkāpumu, bet norādā, ka tāds pārkāpums ir konstatēts, līdz ar ko kriminālprocess tiek izbeigts.

Viens no svarīgiem jautājumiem kriminālprocesā ir cietušo institūts, jo cietušais atzīts par kriminālprocesā iesaistīto personu. Līdz ar ko Kriminālprocesa likuma 95.panta pirmā daļa regulē, ka cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums.

Lai varētu runāt par cietušā tiesībām un interesēm, autore uzskata, ka no sākuma jāanalīze jēdzienu „cietušais”. Cietušais ir jebkura persona, kurai individuāli vai kolektīvi ticis kaitēts. Kaitējums var būt dažāda rakstura – fizisks, morāls, emocionāls, materiāls, kā arī tas var izpausties kā personai būtisku tiesību aizskārums. Kaitējums var būt nodarīts gan darbības, gan bezdarbības ceļā.⁷²

---

⁷¹ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 29.janvāra spriedums krimināllietā Nr. 01092080503.Nepublicēts.

⁷² Zīle J. Cietušais krimināltiesisko zinātņu skatījumā. Latvijas Vēstnesis, 2002, 12.lpp.

Savukārt Kriminālprocesa likumā par kriminālprocesa izbeigšanu saistībā ar saprātīga termiņa neievērošanu cietušajam nav noteiktas tiesības nepiekrīst šādam tiesas nolēmumam. Tomēr praksē šādos gadījumos izbeidzot kriminālprocesu, tiesa apmierina cietušā pieteikto kaitējuma kompensāciju un uzliek apsūdzētajam pienākumu to atlīdzināt.

Rezumējot jānorāda, ka Kriminālprocesa likuma 379.panta pirmās daļas 4.punktā nav sniegts gadījumu uzskaitījums, kad tiesai tiesību pārkāpuma konstatēšanas gadījumā būtu jāizvēlas kriminālprocesa izbeigšanu, nevis sodu mīkstināšanu.

3.2. Saprātīgā termiņa pārkāpuma ietekme uz soda piemērošanu

Šajā nodaļā autore pētīs vairāk piemērojamo kompensācijas veidu – sodu mīkstināšanu personai, kuras tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir pārkāptas. Soda mīkstināšanu nosaka Krimināllikuma 49.¹ pants, kurā ir paredzēti labvēlīgie sodu veidi, ko tiesa var piemērot konstatējot saprātīga termiņa pārkāpumu.

Tātad, Krimināllikuma 49.¹ pants paredz, ja tiesa konstatē, ka nav ievērotas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tā var:

- 1) šo apstākli ņemt vērā pie soda noteikšanas un sodu mīkstināt;
- 2) noteikt sodu, kas ir zemāks par minimālo robežu, kāda par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēta likumā;
- 3) noteikt citu, vieglāku soda veidu, nekā par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēts likumā.

Konstatējot kriminālprocesa neattaisnotu novilcināšanu, tiesai jāņem vērā atbildību mīkstinošie un atbildību mīkstinošie apstākļi, tomēr tam nav tiešas nozīmes.⁷³

Runājot par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma konstatēšanu, ir jānorāda, ka Kriminālprocesa likuma 512.panta pirmā nodaļa nosaka, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām, no kā izriet, ka Kriminālprocesa likuma 14.panta pirmajā daļā norādītā pamatprincipa pārkāpuma konstatēšanas gadījumā tiesai ir jāpiemēro Krimināllikuma 49.¹ panta vai Krimināllikuma 58.panta piektās daļas noteikumi, konkrētas normas piemērošanu motivējot. No minēta izriet, ka tiesai nolēmuma ne tikai

---

⁷³ Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds. 05.07.2011. Nr.27

jānorāda, kādu no pārkāpuma sekām ir jāpiemēro, bet arī ir jāmotivē savu izvēli, kāpēc tieši konkrēta kompensācija ir atbilstoša personai.

Tā, piemēram, Saldus rajona tiesa lietā Nr.11360043407 konstatējot, ka tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir pārkāptas, norādīja, ka tieši pirmstiesas izmeklēšanas laikā astoņus gadus apsūdzētajiem atrodies aizdomās turētas personas statusā, netika veikta pirmstiesas izmeklēšana, kas ir nesamērīga un šāds bezdarbības periods ir atzīstams par ilgu.

Kriminālprocess tika uzsākts 2007.gadā, savukārt par aizdomās turētajiem abas personas tika atzītas 2008.gadā un lēmumi par apsūdzēto saukšanu pie kriminālatbildības abiem apsūdzētajiem uzrādīti 2015.gadā. Tiesas ieskatā šo lietu nevar uzskatīt par juridiski sarežģītu, noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums nav tik būtisks, lai attaisnotu šādu pirmstiesas procesa ilgo termiņu. Tiesa norādīja, ka tiesai pārkāpuma konstatēšanas gadījumā ir jāpiemēro Krimināllikuma 49.¹ panta vai Krimināllikuma 58.panta piektās daļas noteikumi. Konstatējot, ka nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, ievērojot ziņas par apstākļiem, kas bija par pamatu apsūdzēto tiesību uz lietas pabeigšanu saprātīgā termiņā neievērošanai, tiesa atzīst, ka apsūdzētajiem piemērojams cits, vieglāks soda veids, nekā par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēts attiecīgajā redakcijā.⁷⁴

Analizējot tiesas argumentāciju nolēmumā, var redzēt, ka tiesa ir konstatējusi personas vainu un piemērojusi attiecīgas labvēlīgas sekas – vieglāku soda veidu, tomēr lasot tiesas nolēmuma rodas jautājums kāds būtu nolēmums, ja tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā netiktu pārkāptas. Respektīvi, pēc autores domām nolēmumā varētu iekļaut norādi uz to, kādā apmērā tiesa mīkstina sodu vai veidu, jo jāsaprot, ka ikviens var interpretēt mīkstinātu sodu savādāk, kā arī šeit varētu runāt par to, ka personai, attiecībā uz kuru tika konstatēts tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums, ir tiesības zināt kādā apmērā tiesa attiecībā uz viņu ir izmantojusi iespēju piemērot labvēlīgas sekas.

Nenoliedzami svarīgi ir tiesas spriedums un tajos ietvertās motivācijas kvalitāte saistībā ar kompensējošo mehānismu pielietošanu gadījumos, kad tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā nav ievērotas.⁷⁵

Tādējādi, autore secina, ka nolēmumos vispirms būtu jānorāda sodu, kas personai būtu piemērojams, ja nebūtu pārkāptas personas tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu. Pēc tam,

---

⁷⁴ Saldus rajona tiesas 2016.gada 15.februāra spriedums krimināllietā Nr.11360043407. Npublicēts.

⁷⁵ Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds. 05.07.2011. Nr.27

konstatējot tiesību pārkāpumu, tiesai būtu jānorāda sodu, piemērojot Krimināllikuma 49.¹ pantu.

Pētot iepriekš norādīto jautājumu, autore piedāvā apskatīt soda noteikšanas piemēru nolēmumā, kad ir piemērojams Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 1.punkts. Soda noteikšana nolēmuma rezolutīvajā daļā varētu izskatīties sekojoši „, A.A. atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 183.panta otrajā daļā, un sodīt ar brīvības atņemšanas sodu uz 2 gadiem. Piemērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 1.punktu, A.A. sodīt ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 6 mēnešiem”.

Izpētot problēmas saistībā ar soda mīkstināšanu gadījumā, kad tiek pārkāptas tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu, autore ir konstatējusi citu problēmu saistībā ar Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas regulējumu praksē. Līdz ar ko, autore pētīs gadījumu no prakses, kad personas tiesības tika pārkāptas.

2003.gada maijā tika ierosināts kriminālprocess pret personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību, par maksāšanas līdzekļa viltošanu un to izmantošanu. Krimināllietas izmeklēšana ilgas līdz 2011.gadam, kad persona tika saukta pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 193.panta otrās daļas. Nosakot sodu tiesai ir jāvadās pēc likuma, kas bija spēkā uz nozieguma izdarīšanas brīdi. Ņemot vērā Krimināllikuma 5.panta trešo daļu, ka likumam, kas atzīst nodarījumu par sodāmu, pastiprina sodu vai ir citādi nelabvēlīgs personai, atpakaļejoša spēka nav, tiesai ir jāpiemēro likumu, kas ir labvēlīgāks personai. Tātad, likuma redakcija uz nozieguma izdarīšanas brīdi (2000.gada 1.jūnija likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 2000.gada 28.jūnija) pēc Krimināllikuma 193.panta otrās daļas paredz sodu ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu.

Savukārt šobrīd Krimināllikuma redakcijas Krimināllikuma 193.panta otrā daļa paredz sodu ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Izvērtējot abas Krimināllikuma 193.panta otrās daļas redakcijas, nosakot sodu saskaņā ar Krimināllikuma 49.¹ pantu pēc šobrīd spēkā esoša Krimināllikuma, nav piemērojams minēta panta pirmās daļas 2.punkts, kas regulē sodu zemāk par minimālo robežu, kāds ir paredzēts likumā par izdarīto noziedzīgu nodarījumu. Šajā gadījumā Krimināllikuma 49.¹ panta 2.punkts nav piemērojams, jo Krimināllikuma 193.panta otrās daļas sankcija paredz sodu brīvības atņemšanu līdz 5 gadiem un nav noteikta sankcijas minimālā robeža.

Savukārt, likuma redakcija uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdi paredzēja sankcijas minimālu robežu, līdz ar ko būtu iespējams piemērot Krimināllikuma 49.¹ panta 2.punktu. Tātad, izvēlētos labvēlīgāko likumu apsūdzētajam, tas ir šobrīd spēkā esošo likumu, tiek izslēgta iespēja piemērot sodu zemāk par minimālo robežu, bet tiek piemērota soda mīkstināšana.

Soda mīkstināšana kā pārkāpuma sekas nedrīkst jaukt ar personu atbildību mīkstināšanu apstākļos saskaņā ar Krimināllikuma 47.pantu, jo nekāds cēloniskais sakars nepastāv.⁷⁶

Izvērtējot iepriekš minētus apstākļus autore nonāk pie secinājuma, ka daudz pozitīvāk saskaņā ar sabiedrības interesēm, Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma mērķi, ir piemērot labvēlīgas sekas kā sodu mīkstināšanu gadījumos, kad tiesa konstatē, ka personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir pārkāptas. Šeit ir jānorāda arī Tiesībsarga viedokli attiecībā uz soda mīkstināšanas mehānismu, un tieši Tiesībsargs 2013.gada 29.jūlijā vēstulē paudis viedokli, ka Krimināllikuma 49.¹ panta piemērošana ir atbalstāma, jo tas ir uzskatāms par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu, ja tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir pārkāptas.⁷⁷

Šajā nodaļas ietvaros tika apskatītas pārkāpuma sekas saistībā ar cilvēktiesību principu – tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Lai saprastu pārkāpumu sekas izpausmi tika apskatīta ne tikai teorija, bet arī tas izpausme praksē.

Analizējot tiesas nolēmumus autore ir konstatējusi vairākas problēmas, piemēram, problēmas ar to, ka taisot nolēmumu tiesas nenorāda kāda apmērā personai tiek piemērota soda mīkstināšana, konstatējot tiesību pārkāpumu. Šeit jānorāda, ka šāda tiesas rīcība būtu atbalstāma un saprotama, jo persona zinātu, kādu kompensāciju tā saņem.

Jānorāda, ka tiesa nolēmuma motīvu daļā paskaidro, kāpēc tieši konkrētais sods ir piemērojams apsūdzētajam, bet tajā pašā laikā piemērojot pārkāpuma kompensāciju, neizskaidro un nemotivē savu izvēli.

---

⁷⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments.2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>.

⁷⁷ Jansons J. Par personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/files/content/vestules/Saeimai_par_tiesibam_uz_taisnigu_tiesu_29.07.2013.pdf [Aplūkots: 28.05.2016].

Autore vēlas norādīt, ka šis jautājums joprojām ir aktuāls, bet neskatoties uz to, ka vairāki tiesību zinātnieki ir runājuši par šo problēmu un, ka likumā nepieciešams nostiprināt tiesas pienākumu nolēmumā norādīt sodu, kas ir piemērojams personai saskaņā ar izdarīto noziedzīgu nodarījumu, tad jānorāda sodu, kas ir piemērojams personai konstatējot, ka viņa tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir pārkāptas, likumā saistībā ar šo jautājumu līdz šim nekādi grozījumi nav veikti.

Autores priekšlikums ir ieviest šādu regulējumu Latvijas Republikas Krimināllikumā, tādējādi nodrošinot personas tiesības zināt tiesas motivāciju par piemērojamu sodu.

KOPSAVILLKUMS

1. Jēdziens „savlaicīgi” ir izteikts ģenerālklausulas veidā, jo nav noteikts konkrētās dienās, mēnešos vai gados. Neviens no nacionāliem vai starptautiskiem spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem nenosaka, cik ilgā laikā ir jāizskata krimināllieta, nepārkāpjot vairākus tiesību principus.

2. Lai ierobežotu kriminālprocesa ilgumu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir izveidojusi kritērijus, kas palīdzētu izvērtēt kriminālprocesa ilguma saprātīgumu, tas ir, lietas sarežģītība, amatpersonu rīcība vai bezdarbība un iesaistīto personu uzvedība. Lietas sarežģītība izpaužas kā izdarītā nozieguma radītās sekas, apsūdzēto personu skaits, liels liecinieku un dokumentu skaits.

3. Kriminālprocess ir jāpabeidz saprātīga laikā, ņemot vērā lietas apstākļus, jo ilgstošs kriminālprocess varētu tikt vērtēts ne tikai kā cilvēktiesību pārkāpums, bet kā sava veida sods, it īpaši gadījumā, ja beigās persona tiek atzīta par nevainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

4. Lai atvieglotu tiesas noslodzi, pirmstiesas procesu iespējams pabeigt ne tikai vispārēja kārtībā, bet atbilstoši Kriminālprocesa likuma prasībām, piemērojot citus pirmstiesas procesa pabeigšanas veidus. Tas varētu būt prokurora priekšraksts par sodu un kriminālprocesa izbeigšana nosacīti atbrīvojot personu no kriminālatbildības. Savukārt pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, atbilstoši Kriminālprocesa likuma normām, krimināllietu varētu nododot vienošanas procesa, neatliekamības vai saīsinātā procesa kārtībā, kas tiesā neprasa ilgus procesus.

5. Kriminālprocesa likuma 14.panta trešajā daļā nepieciešams iekļaut regulējumu, kas skaidri noteiktu likuma piemērotājam hierarhiju starp visiem prioritārajiem kriminālprocesiem, tas ir, kā jārīkojas procesa virzītājam, saņemot vairākas prioritāras krimināllietas vienlaicīgi. Tas varētu būt: „saņemot vairākas prioritāras krimināllietas vienlaicīgi, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība kriminālprocesam, kurā piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, salīdzinājumā ar pārējiem prioritārajiem kriminālprocesiem”.

6. Kriminālprocesa likuma 14.panta trešajā daļa varētu iekļaut jaunu prioritāru kriminālprocesu: „Kriminālprocesam, kurš šā likuma 591.panta kārtībā ir nosūtīts jaunai izskatīšanai, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesiem” .

7. Kriminālprocesa likuma 14.pantā varētu iekļaut jaunu normu, kurā tiktu noteikts, ka „par saprātīgu termiņu krimināllietas izskatīšana pirmajā instancē ir uzskatāms 9 mēnešu termiņš,

bet, ja krimināllietu nav iespējams izskatīt 9 mēnešu laikā, tad tiesai jāizvērtē lietas sarežģītību, amatpersonas rīcību un iesaistītas personas uzvedību”.

8. Lai tiesas izmeklēšanā nodrošinātu lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, tiesai aktīvāk jāveic preventīvo darbību, lai audzinātu personas cienīt likumu, tas ir, attiecībā uz procesa dalībniekiem, kas novilcina lietas izskatīšanu, tiesām drosmīgāk jāpiemēro piespiedu līdzekļus vai procesuālas sankcijas, tas ir, piespiedu atvešana un piespiedu nauda.

9. Tiesai konstatējot, ka nav ievērotas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, jāpiemēro kompensējošs mehānisms, kas būtu samērīgs ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu un sabiedrības interesēm. Piemērojot pārkāpuma sekas tiesai nolēmumā jāizskaidro un jāmotivē sava izvēle, kāpēc personai ir piemērojams konkrēts kompensācijas veids.

10. Krimināllikuma 49.¹ panta būtu iekļaujama norma, kas noteiktu tiesas pienākumu norādīt nolēmumā soda noteikšanas kritērijus piemērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmo daļu. Grozījumus varētu izteikt šādā redakcijā: „Ja tiesa, taisot spriedumu, konstatē, ka nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, un ja tā ņem vērā šo apstākli pie soda noteikšanas un piemēro soda mīkstināšanu, tiesai spriedumā vispirms jānorāda soda apmērs, kas ir atbilstošs izdarītajam noziedzīgajam nodarījumam, un tad jānorāda soda apmēru, kāds tiek noteikts, ievērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 1.punktu.”

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

Literatūra

1. Jansons J. Par personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/files/content/vestules/Saeimai_par_tiesibam_uz_taisnigu_tiesu_29.07.2013.pdf
2. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs. 2011.gads.
3. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments.2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>.
4. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K., Taisnīgums kriminālprocesā. Jurista vārds. 29.11.2011. Nr.48.
5. Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds. 05.07.2011. Nr.27
6. Strada –Rozenberga K., Privilēģija amatpersonām kriminālprocesā – bezatbildība vai nožēlojama nezināšana? Jurista Vārds. 02.06.2014.
7. Zīle J. Cietušais krimināltiesisko zinātņu skatījumā. Latvijas Vēstnesis, 2002, 12.lpp.
8. Von Bar C. Clive E., Schulte – Nölke H,Principles, definitions and model rules of European Private Law: draft common frame of reference (DCFR). Munich: sellier european law publishers GmbH, 2008.p. 340.
9. Wach A. Vorträge über die Reichszivilprozessordnung. Bonn; 1879. p.148.

Normatīvie akti

1. Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejama: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> [Aplūkots 21.05.2016].
2. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis. 01.07.1993. Nr. 43
3. Latvijas Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2005.gada 11.maijs. Nr. 74
4. Latvijas Kriminālprocesa kodekss: LR likums. 06.01.1961.
5. Latvijas Krimināllikums. LR likums. Latvijas Vēstnesis. 1998.gada 8.jūlijs. Nr. 199
6. Likums „Par tiesu varu” : LR likums. 1993.gada 14.janvāris.

7. Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.152 „Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība” 20.¹punkts.
8. Criminal Procedure Code of the Republic of Estonia; Pieejams: www.legislationline.org
9. Vācijas tiesu varas likums (Gerichtsverfassungsgesetz); Pieejams: <https://dejure.org/gesetze/GVG/198.html>.
10. Criminal Procedure Code of Georgia; Pieejams: www.legislationline.org

Juridiskās prakses materiāli

11. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Čistjakovs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>
12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Estrikh pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>
13. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Kornakovs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>
14. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lavents pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>
15. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Moisejevs pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>
16. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Svipsta pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/>.
17. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Wemhoff v. Germany, pieejams HUDOC datubāzē: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57595>
18. Latvijas Republikas Satversmes 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01.
19. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2008.gada 8.jūnija lēmums lietā SKK 284/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv>.
20. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014.gada 20.marta lēmums lietā nr. SKK-110/2014

21. Rīgas apgabaltiesas nolēmums krimināllietā Nr.11815002114. Npublicēts.
22. Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 26.marta spriedums krimināllietā Nr.11094123508. Npublicēts.
23. Liepājas tiesas 2015.gada 29.decembra lēmums krimināllietā Nr.11261083415.Npublicēts. Nepieejams.
24. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 29.janvāra spriedums krimināllietā Nr. 01092080503.
25. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 11519014712. Nepieejama.
26. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11815005512. Nepieejama.
27. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11088051714. Nepieejama.
28. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11089194514. Nepieejama.
29. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11088275814. Nepieejama.
30. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11520062414. Nepieejama.
31. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11096207613. Nepieejama.
32. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11088163313. Nepieejama.
33. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 12502000513. Nepieejama.
34. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas krimināllieta Nr. 11096014412. Nepieejama.
35. Saldus rajona tiesas 2016.gada 15.februāra spriedums krimināllietā Nr.11360043407. Npublicēts.
36. Valkas rajona tiesas 2016.gada 25.janvāra spriedums krimināllietā Nr.11140003809. Npublicēts.

Citi avoti

37. Judins A., Paziņojums par grozījumiem Kriminālprocesa likumā. 25.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/viedokli/263880-pazinojums-par-grozijumiem-kriminalprocesa-likuma/>

38. Kriminālprocesa likuma anotācija. Pieejams: www.saeima.lv
39. Latvijas pārstāves Kristīnes Līces intervija: ECT arvien rētāk Latvijā saskata sistēmiskas cilvēktiesību problēmas Pieejams: <http://www.leta.lv/es/item/13378F38-5FA1-BB77-1DB9-A008F1270B01/jaunumi:interview/>
40. Tiesa sadala 13.janvāra grautiņu krimināllietu. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/kriminalzinas/405920tiesa_sadala_13janvara_grautinu_kriminallietu
41. Право на справедливое судебное разбирательство.2014. Pieejams: www.echr.coe.int

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2016.gadā izskatītas krimināllietas

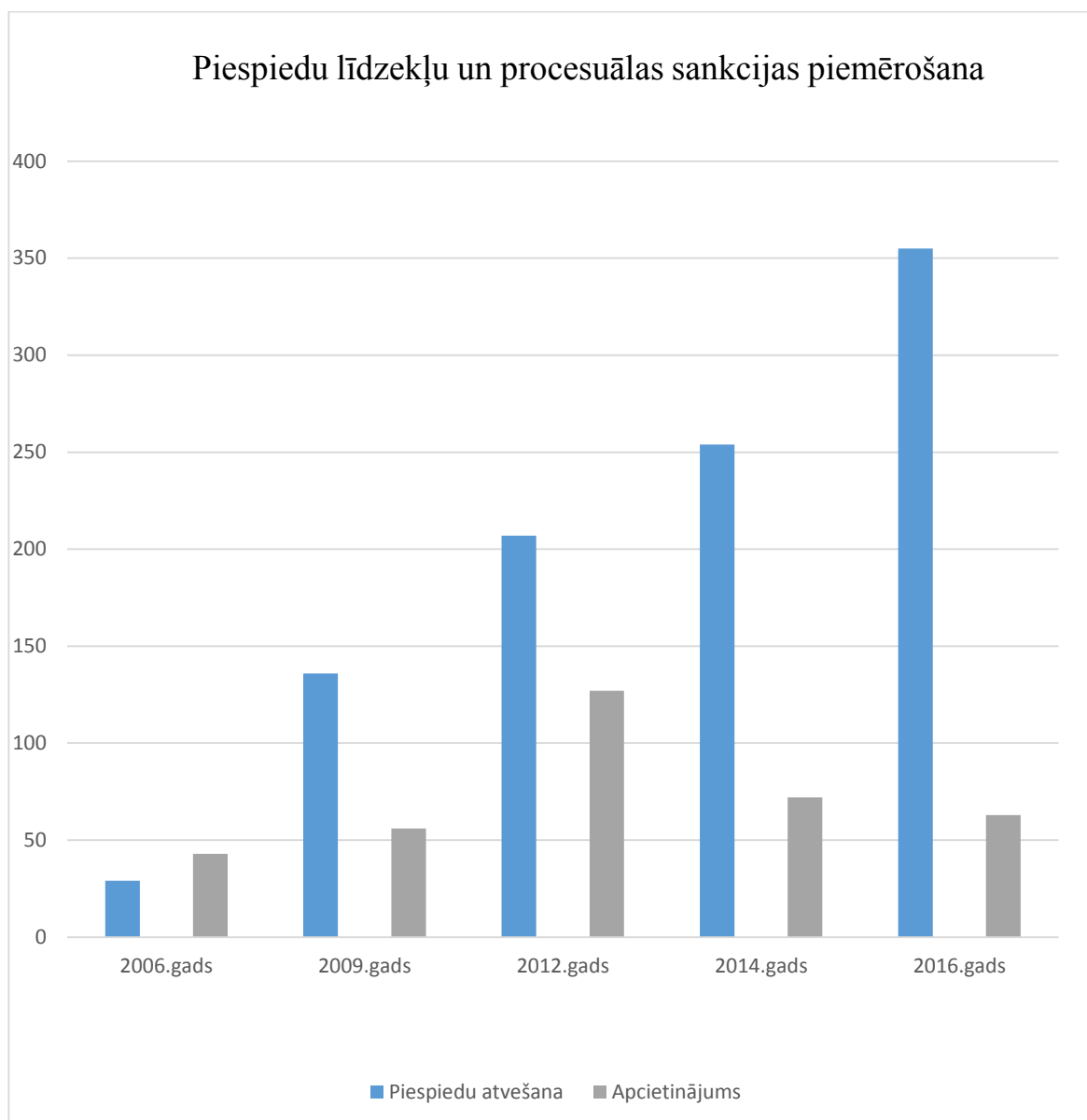
K/P numurs	K/P uzsākts	Aizdomā s turētais	Apsūdzētais	K/p nodošana tiesai	Tiesas izmeklēšana uzsākšanas datums	Tiesas izmeklēšana pabeigšanas datums	Sprieduma pieņemības datums
11088213316	20.10.16	21.10.16	02.12.16	08.12.16	Rakstveida process	Rakstveida process	27.12.16
11088021416	22.01.16	03.02.16	21.10.16	08.11.16	Rakstveida process	Rakstveida process	16.12.16
11088158116	02.08.16	03.08.16	17.10.16	25.10.16	28.11.16	28.11.16	12.12.16
11088023116	26.01.16	26.01.16	19.02.16	07.10.16	01.11.16	01.11.16	08.11.16
11089130516	08.07.16	21.07.16	13.09.16	16.09.16	19.10.16	19.10.16	25.10.16
11089166716	26.08.16	26.08.16	14.09.16	14.09.16	03.10.16	03.10.16	17.10.16
11520080815	18.10.15	18.10.15	11.11.15	26.08.16	19.09.16	19.09.16	22.09.16
11088162915	29.07.15	29.07.15	26.08.16	30.08.16	28.09.16	20.12.16	29.12.16
11089142616	24.07.16	26.07.16	04.08.16	04.08.16	09.09.16	09.09.16	23.09.16
11089132716	11.07.16	13.07.16	28.07.16	04.08.16	02.11.16	02.11.16	09.11.16
11091093016	31.05.16	15.06.16	14.07.16	04.08.16	21.11.16	21.11.16	05.12.16
11520052916	22.07.16	24.07.16	02.08.16	02.08.16	29.08.16	29.08.16	08.09.16
11520062414	29.08.14	29.09.14	25.06.15	28.07.16	27.10.16	27.10.16	10.11.16
11089119316	25.06.16	29.06.16	27.07.16	29.07.16	24.08.16	24.08.16	07.09.16
11088046716	24.02.16	25.02.16	28.07.16	29.07.16	22.08.16	22.08.16	22.08.16
11089097516	23.05.16	24.05.16	07.07.16	29.07.16	22.08.16	22.08.16	22.08.16
11088275814	18.11.14	28.04.15	15.05.15	27.07.16	18.10.16	18.10.16	01.11.16
11815005715	16.09.15	18.09.15	18.05.16	26.07.16	19.10.16	06.12.16	15.12.16
11520041516	12.06.16	14.06.16	22.07.16	25.07.16	17.10.16	17.10.16	20.10.16
11519003916	15.03.16	17.03.16	21.07.16	27.07.16	13.10.16	15.12.16	29.12.16

110891061 15	03.06.15	15.06.16	04.07.16	25.07.16	05.10.16	05.10.16	19.10.16
110880889 16	21.04.16	19.05.16	12.07.16	19.07.16	29.09.16	29.09.16	11.10.16
110940482 16	17.05.16	24.05.16	14.07.16	15.07.16	Rakstveida process	Rakstveida process	08.08.16
110880262 16	28.01.16	28.01.16	19.04.16	14.06.16	19.07.16	19.07.16	19.07.16
115180131 15	10.06.15	25.08.15	07.06.16	10.06.16	22.09.16	22.09.16	06.10.16
110881252 16	09.06.16	10.06.16	10.06.16	10.06.16	15.06.16	31.08.16	14.09.16
110881206 16	02.06.16	02.06.16	07.06.16	07.06.16	14.06.16	06.09.16	20.09.16
110880668 15	16.03.15	17.03.16	31.08.16	03.06.216	Rakstveida process	Rakstveida process	21.06.16
11089063816	05.04.16	12.04.16	16.05.16	31.05.16	07.09.16	29.11.16	29.11.16
110880517 14	05.03.14	13.05.16	26.05.16	31.05.16	30.08.16	06.12.16	06.12.16
110891834 15	07.10.15	21.04.16	29.04.16	27.05.16	29.08.16	29.08.16	12.09.16
110880606 16	16.03.16	18.03.16	13.05.16	30.05.16	Rakstveida process	Rakstveida process	21.06.16
1108713691 5	22.09.15	29.02.16	12.04.2016	29.04.16	25.08.16	25.08.16	31.08.16
110880197 16	20.01.16	21.01.16	22.02.16	25.04.16	11.05.16	11.05.16	12.05.16
110880285 16	30.01.16	01.02.16	22.03.16	18.04.16	Rakstveida process	Rakstveida process	03.05.16
1108802811 6	30.01.16	31.01.16	23.03.16	19.04.16	Rakstveida process	Rakstveida process	03.05.16
115200855 15	03.11.15	17.02.16	02.03.16	22.03.16	04.08.16	12.09.16	26.09.16
110892214 15	25.11.15	25.11.15	22.02.16	22.03.16	Rakstveida process	Rakstveida process	18.04.16
110891945 14	25.09.14	02.03.16	10.03.16	18.03.16	25.10.16	25.10.16	28.10.16
110951675 14	14.10.14	06.01.16	05.02.16	16.03.16	03.08.16	03.08.16	17.08.16
110880504 16	31.08.16	02.09.16	14.09.16	14.09.16	13.04.16	29.04.16	09.05.16
110911674 15	26.10.15	09.02.16	09.03.16	11.03.16	10.11.16	10.11.16	24.11.16
110911969 15	15.12.15	24.02.16	26.02.16	27.09.16	29.09.16	29.09.16	12.10.16
110890475 16	08.03.16	10.03.16	11.03.16	11.03.16	17.03.16	17.03.16	18.04.16

11088260815	16.11.15	18.11.15	25.02.16	10.03.16	28.04.16	21.06.16	05.07.16
11088011016	12.01.16	18.02.16	07.03.16	10.03.16	19.09.16	19.09.16	03.10.16
11089184015	07.10.15	05.02.16	19.02.16	04.03.16	25.07.16	25.07.16	08.08.16
11089239215	17.12.15	17.02.16	24.02.16	03.03.16	12.10.16	12.10.16	26.10.16
11087026215	25.02.15	20.07.15	03.04.16	27.04.16	13.09.16	13.09.16	21.09.16
11519012515	20.10.15	21.10.15	29.02.16	29.02.16	Rakstveida process	Rakstveida process	23.03.16
11520092515	22.11.15	22.11.15	01.02.16	25.02.16	08.06.16	08.06.16	16.06.16
11088192915	12.08.15	22.10.15	02.02.16	24.02.16	24.03.16	24.03.16	24.03.16
11088245115	26.10.15	05.11.15	28.01.16	25.02.16	Rakstveida process	Rakstveida process	17.03.16
11089236814	21.11.14	18.02.16	19.02.16	23.02.16	15.03.16	15.03.16	15.03.16
11089235715	13.12.15	14.12.15	25.01.16	19.02.16	19.07.16	19.07.16	02.08.16
11094001616	01.03.16	16.08.16	24.08.16	31.08.16	22.03.16	22.03.16	22.03.16
11089169715	16.09.15	18.09.15	05.02.16	12.02.16	Rakstveida process	Rakstveida process	07.03.16
11087187514	27.11.14	27.02.15	19.03.15	05.02.16	18.02.16	18.02.16	18.02.16
11088227615	30.09.15	01.10.15	02.02.16	09.02.16	18.10.16	18.10.16	01.11.16
11091015215	27.01.15	16.11.15	04.01.16	09.02.16	01.06.16	01.06.16	10.06.16
11520006416	31.01.16	31.01.16	05.02.16	05.02.16	11.02.16	11.02.16	11.02.16
11088144415	12.06.15	14.06.15	29.01.16	03.02.16	19.4.16	19.04.16	27.04.16
11091084815	22.05.15	07.01.16	11.01.16	13.01.16	02.03.16	02.03.16	02.03.16
11519013115	29.10.15	30.10.15	22.01.16	29.01.16	Rakstveida process	Rakstveida process	23.02.16
11089194715	22.10.15	11.12.15	21.12.15	28.01.16	01.03.16	01.03.16	01.03.16
11088188115	10.08.15	09.10.15	15.01.16	19.01.16	10.08.16	10.08.16	24.08.16
11519012915	27.10.15	29.10.15	21.12.15	15.01.16	16.02.16	17.10.16	21.12.16
11089014115	17.01.15	27.07.15	12.12.15	08.01.16	21.04.16	21.04.16	28.04.16
11089197315	29.10.15	30.10.15	04.12.15	30.12.15	04.02.16	04.02.16	04.02.16
11088178415	29.07.15	24.08.15	20.11.15	05.01.16	19.04.16	19.04.16	26.04.16

110911405 15	05.09.15	02.10.15	21.12.15	29.12.15	Rakstveida process	Rakstveida process	25.01.16
110892204 14	30.10.14	06.03.15	21.12.15	29.12.16	10.05.16	10.05.16	11.05.16
110921104 14	27.08.14	21.10.15	09.11.15	28.12.15	09.05.16	09.05.16	12.05.16
118150006 15	06.02.15	22.05.15	30.11.15	29.12.15	11.08.16	20.09.16	04.10.16
158900241 14	28.11.14	10.11.15	20.11.15	23.12.15	09.08.16	09.08.16	23.08.16
110891238 15	04.07.15	04.07.15	20.07.15	21.12.15	26.07.16	26.07.16	26.07.16
115190109 15	24.09.15	25.09.15	24.11.15	18.12.15	Rakstveida process	Rakstveida process	11.01.16
115180197 15	07.10.15	12.10.15	27.11.15	16.12.15	14.06.16	14.06.16	21.06.16
115200463 15	18.06.15	02.10.15	07.12.15	15.12.15	08.03.16	08.03.16	22.03.16
11815005215	24.08.15	17.06.15	15.10.15	16.12.16	29.02.16	29.02.16	14.03.16
110881871 15	09.08.15	09.08.15	27.10.15	14.12.15	25.02.16	25.02.16	25.02.16
110882201 15	17.09.15	18.09.15	29.10.15	11.12.15	14.01.16	14.01.16	14.01.16
110882698 15	29.11.15	01.12.15	14.12.15	14.12.15	09.05.16	09.05.16	10.05.16
1108808361 5	04.04.15	15.09.15	19.10.15	10.12.15	07.01.16	07.01.16	07.01.16
115200172 15	04.03.15	04.03.15	03.12.15	04.12.15	18.02.16	18.02.16	18.02.16
110881158 15	08.05.15	07.07.15	21.08.15	01.12.15	01.08.16	01.08.16	15.08.16
1108816991 5	20.07.15	23.07.15	19.11.15	25.11.15	15.12.16	15.02.16	29.02.16
110881549 15	29.06.15	04.11.15	19.11.15	23.11.15	09.02.16	09.02.16	23.02.16
110880776 15	28.03.15	17.07.15	04.11.15	16.11.15	08.02.16	31.05.16	14.06.16
110890931 15	13.05.15	05.11.15	10.11.15	17.11.15	04.02.16	04.02.16	18.02.16
110880818 15	02.04.15	07.10.15	26.10.15	06.11.15	01.02.15	01.02.15	05.02.15
110882541 14	25.10.14	06.01.15	17.06.15	30.10.15	27.11.15	13.09.16	31.10.16
110890923 15	12.05.15	28.07.15	05.08.15	20.10.15	27.01.16	27.01.16	27.01.16
115200647 15	31.08.15	31.08.15	08.10.15	15.10.15	26.04.16	26.04.16	05.05.16
110881146 15	07.05.15	05.06.15	13.08.15	26.08.15	07.06.16	07.06.16	20.06.16
110881593 15	05.07.15	06.07.15	17.07.15	19.08.15	22.04.16	22.04.16	29.04.16

1108705661 4	08.04.14	25.05.15	05.06.15	08.07.15	28.01.16	28.01.16	28.01.16
115200106 15	10.02.15	11.02.15	25.06.15	13.07.15	29.10.15	15.03.16	18.04.16
110880567 15	05.03.15	18.05.15	12.06.15	08.07.15	20.01.16	20.01.16	20.01.16
110880765 15	27.03.15	29.03.15	26.05.15	29.05.15	02.07.15	11.01.16	25.01.16
110892274 14	07.11.14	12.12.14	18.04.15	25.05.15	29.06.15	17.08.16	30.11.16
1109620761 3	23.09.13	10.12.14	19.12.14	15.01.15	23.09.15	25.01.16	08.02.16
110880756 14	06.04.14	07.04.14	14.05.14	30.09.14	22.04.16	22.04.16	29.04.16
110881236 14	02.06.14	18.08.14	25.08.14	27.08.14	09.03.16	09.03.16	09.03.16
1108816331 3	25.07.13	26.07.13	16.01.14	19.02.14	19.04.16	06.06.16	17.06.16
125020005 13	19.02.13	14.11.13	27.11.13	13.02.14	06.11.14	21.07.16	10.10.16
1109601441 2	16.01.12	21.08.12	12.10.12	14.01.13	23.09.13	05.12.16	30.01.17

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Saprātīgs termiņš kriminālprocesā kā cilvēktiesību princips” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Jerana Asatrjana

(personiskais paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Mag.iur. Gunārs Kūtris _____

(personiskais paraksts)

_____ *(datums)*

Recenzents: _____

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 2017.gada 21.aprīlī.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____, vērtējums _____

(datums)

Komisijas sekretārs/e: _____

(amats un Vārds, Uzvārds)

_____ *(personiskais paraksts)*